TÜRKİYE İLE VİZE SERBESTLİĞİNE İLİŞKİN YOL HARİTASI BİRİNCİ DEĞERLENDİRME RAPORU
İKV TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN RESMİ OLMAYAN ÇEVİRİ

TÜRKİYE İLE VİZE SERBESTLİĞİNE İLİŞKİN YOL HARİTASI BİRİNCİ DEĞERLENDİRME RAPORU
İKV TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN RESMİ OLMAYAN ÇEVİRİ

1.GİRİŞ

AB ve Türkiye arasında 2005 yılından beri müzakereleri devam eden olan Geri Kabul Anlaşması 21 Haziran 2012 tarihinde Türk yetkili makamları tarafından onaylanmıştır. AB Konseyi ve Avrupa Komisyonu Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanmasına paralel olarak Türkiye ve AB arasında kademeli ve uzun vadeli bir perspektifle vize serbestîsine yönelik adımların atılması ile ilgili kararını açıklamıştır. Avrupa Parlamentosu da, 2012 Türkiye İlerleme Raporuna ilişkin 18 Nisan 2013 tarihli kararın da bu yaklaşımı Avrupa Komisyonu'na tavsiye etmiştir.

16 Aralık 2013 tarihinde AB – Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanmasına paralel olarak, AB ve Türkiye arasında bir vize serbestliği diyalogu başlatılmıştı. Bu diyaloğun amacı, Türk vatandaşların Schengen Alanına gerçekleştirecekleri kısa vadeli ziyaretleri sırasında karşılaştıkları vize zorunluluğunun ortadan kaldırılmasıdır.

Diyalog kapsamında Avrupa Komisyonu; Türk yasal mevzuatını ve idari uygulamalarını değerlendirmektedir. Komisyon tarafından gerçekleştirilen bu değerlendirmeler, AB Üye Devletlerinden ilgili uzmanların danışmanlığı ile hazırlanan "Türkiye ile vize serbestliğine yönelik yol haritası" belgesi kapsamında yürütülmektedir. Söz konusu belge, Avrupa Komisyonu'nun Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyine, 539/2001 sayılı Konsey Tüzüğünün değiştirilip, Türk vatandaşlarına uygulanan vize zorunluluğunu kaldırması için tavsiye'de bulunmasına yönelik kriterleri ortaya koymaktadır.

Yol haritasındaki gereklikler, beş ayrı Blokla belirtilmiştir: Belge Güvenliği, Göç Yönetimi, Kamu Düzeni ve Güvenliği, Temel Haklar ve Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabulü.

Komisyon, Konsey ve Parlamento'ya düzenli olarak, Türkiye'nin yol haritasındaki temel gerekçelerle ilgili ilerlemeleri düzenli bir şekilde raporlayacaktır. Bu ilk raporun hazırlanması için Komisyon, Türkiye'ye 16 Mart ve 20 Haziran 2012 tarihleri arası bir dizi ziyaret gerçekleştirmiş, yol haritası içeriğinde yer alan yasal düzenlemeler ve prosedürlerle ilgili bilgi toplamıştır Komisyon bu görevde, Türkiye'de bulunan AB Delegasyonun yanı sıra, AB Üye Devletleri ve ilgili AB ajanslarından (Frontex, Europol, EASO) gelen uzmanlardan destek almıştır.

Bu rapor, her kriterin mevcut durumunu ve ilerlemelerle ilgili analizleri sunup, Komisyon'un Türkiye'nin yol haritasında yer alan temel şartları yerine getirip getirmediği üzerine bir değerlendirme sunmaktadır.

Bu çerçevede her kriter aşağıda yer alan ifadelerden bir tanesi ile değerlendirilmiştir.

- *"Kriter karşılanmıştır"*;
- *"Kriter neredeyse karşılanmıştır"* (örneğin, gerekliliğin tamamen sağlanabilmesi için sınırlı çalışmaya ihtiyaç vardır)
- *"Kriterin bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir"* (örneğin, yapılması gereken işler mevcuttur ancak söz konusu alanda Türk yetkili birimleri tarafından alınan mesafe ümit vaat etmektedir)
- *"Kriterin bir bölümü karşılanmıştır"* (söz konusu alanda yapılması gereken çalışmalar vardır, bunların karşılanmasına yönelik olumlu gelişmeler yoktur)
- *"Kriter karşılanmamıştır"* (Türkiye kriteri karşılamaktan uzaktır)

Raporda Komisyon, değerlendirdiği kriterlerde kriterlerin karşılanmadığı alanlarda görülen eksiklikleri giderecek bazı önlemler sunmaktadır.

Sonuç olarak, bu rapor öncellikle Türkiye'nin "Vize Serbestliğine yönelik Yol Haritası" kapsamında yer alan kriterlere ilişkin gösterdiği performansa odaklanmıştır. Öte yandan bu rapor, Türkiye'nin AB üyeliğine ilişkin genel ilerlemesi ile ilgili değildir. Genel ilerlemeler, her yıl Komisyon tarafından yayımlanan ve sonuncusu 8 Ekim 2014 tarihinde kamuoyu ile paylaşılan "Türkiye İlerleme Raporunun" ana temasıdır.

2. BLOK 1: BELGE GÜVENLİĞİ

2.1 Genel Değerlendirme

Türkiye, seyahat ve kimlik belgeleri alanlarında uluslararası toplumdaki teknik ve politika gelişmelerine ayak uydurmakla birlikte gerekli diğer ek adımları atmayı planlamaktadır. Türkiye, yol haritasının Birinci bloğunun gerekliliklerine henüz tümüyle yerine getirmemektedir; ancak bu alanda mevcut sorunların çözümüne yönelik ileri düzey ilerleme sağlamış, aynı zamanda, bu gereklilikleri gerçekleştirecek kapasiteye sahiptir.

2.2 Belge güvenliği bloğu kriterlerine ilişkin detaylı yorumlar

- ***Türkiye Uluslararası Sivil Havacılık Organizasyonu (ICAO) standartlarına uygun, makine tarafından okunabilen biyometrik seyahat belgelerini düzenlemeye devam etmeli; ICAO'nun tavsiye ettiği uygulamaları takip etmeli; ICAO standartlarına uymayan pasaportları kullanımdan kaldırmalı ve özellikle 2252/2004 Konsey Tüzüğü ile uyumlu, AB standartlarına uygun fotoğraf ve parmak izi dâhil olmak üzere biyometrik veri içeren uluslararası pasaportları, aşamalı bir şekilde kullanıma sunmalıdır.***

Türk yetkili makamları biyometrik veri içermediği için ICAO standartlarına uymayan pasaportların kullanımına 2010 yılında son vermiş ve Türk vatandaşlarına sadece ICAO standartlarına uygun pasaportlar dağıtmaya başlamıştır. ICAO standartlarına uymayan az sayıda pasaport halen dolaşımda olmakla birlikte, bu pasaportların kullanım süresi 25 Kasım 2015 tarihinde sona erecektir.

Türk yetkili makamları 2252/2004 sayılı Konsey Tüzüğü ile belirlenen standartlara uygun pasaportları henüz uygulamaya koymamıştır (çok güçlü güvenlik özelliklerine sahip ve dijital fotoğraf ile parmak izi gibi biyometrik veri barındıran). Avrupa Komisyonu Türkiye'ye sistemli bir şekilde pasaport sahibinin parmak izini de içeren yeni pasaportları uygulamaya koymasını tavsiye etmektedir.

Türk yetkili makamları pasaport başvurusu sırasında başvuru sahiplerinden parmak izlerini aldıkları için (her ne kadar, bugün itibariyle, bu veriler pasaport çipine dâhil edilmese bile), Komisyon bu talebin yerine getirilmesinin teknik açıdan Türk yetkili makamları için zorluk çıkarmayacağına inanmaktadır. Bu nedenle, bu **kriterin bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir.**

- ***Uluslararası pasaportlar ve tamamlayıcı belgelere ilişkin kişiselleştirme, dağıtım ve onaylama süreçlerinin bütünlüğünü ve güvenliğini sağlamak için gerekli idari önlemlerin alınması;***

Türkiye'deki sistem güvenilir, etkin ve verimli olmakla birlikte, ICAO standartlarıyla uyum içindedir.

Ancak, Komisyon, bazı eksiklikler ve zayıflıklar mevcut olduğu için bu **kriterin neredeyse karşılandığını düşünmektedir.** Söz konusu eksiklikler ve zayıflıklar, gelecekte bir sorun yaratma ihtimallerine karşı yetkili makamlar tarafından giderilmelidir.

Özellikle kullanım süresi dolan pasaportların polis tarafından imha edilme yöntemi geliştirilmeli, pasaportun geride kalan parçalarının birleştirilip sahte pasaport yapımında kullanılabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir. Ayrıca Ankara'da boş pasaportların depolandığı tesisin güvenliği artırılmalıdır.

- ***Vize, tamamlayıcı belgeler veya pasaportlardan sorumlu kamu çalışanlarına yönelik bu konuda yolsuzlukla mücadele ilişkin etik kodun belirlenmesi ve eğitim programlarının oluşturulması;***

Türkiye'de gerekli düzenlemeler, eğitim ve kontrol sistemleri yürürlüktedir. Bu nedenle Komisyon, bu **kriterin karşılanmadığı görüşündedir.**

- ***Kayıp ve çalıntı pasaportların Interpol/LASP veri tabanına en kısa zamanda ve sistemli bir şekilde bildirilmesi;***

Türkiye'de kayıp ve çalıntı pasaportların Interpol/LASP veri tabanına bildirilmesi sistemi kriterleri sağlayacak şekilde yürürlüktedir. Bu nedenle Komisyon, **bu kriter karşılandığı görüşündedir.**

- ***Tamamlayıcı belgelerin ve kimlik belgelerinin güvenliğinin sağlanması ve bu belgelerin uygulama ve düzenlenmesi konusunda katı prosedürlerin belirlenmesi;***

Türkiye'de hâlihazırda kullanılan kimlik kartları fiziki olarak güvenli değildir ve sahtelerinin yapılması oldukça kolaydır. Ancak, pasaport başvuruları dahil idari işlerde sahte kimlik kartlarının kullanılması ihtimali oldukça düşüktür. Bunun temel sebebi Türkiye'de her vatandaşın kayıtlı olduğu güvenilir bir nüfus kayıt sisteminin bulunmasıdır. Bu sistemin İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından verimli bir şekilde yönetilmesi ve ilgili makamların kullanabileceği elektronik veri tabanının (MERNIS) bulunması, Türk vatandaşlarının kimliklerinin saptanması konusunda güvenilir bir dayanak oluşturmaktadır.

Şu an yürürlükte olan sistemde göze çarpan eksiklik ise, kimlik kartlarının süresiz olarak verilmesi; böylelikle kimlik kartı sahibinin fotoğrafının zaman içinde eskimesi ve kullanılmaz hale gelmesi ihtimalidir. Kimlik kartı sahibini tanıtıcı bir fotoğrafın olmaması, kimlik kartını taşıyan kişinin asıl kimlik sahibi olup olmadığını belirlemede zaman zaman zorluk yaratmaktadır.

Sonuç olarak, **Komisyon bu kriterin neredeyse karşılandığı görüşündedir.**

Bu kriterin tamamen karşılanması için Komisyon Türk yetkili makamlarına, kimlik kartının üzerindeki fotoğraf eskidiği takdirde geçersiz olması yönünde bir düzenleme getirmesini tavsiye etmektedir. Alternatif olarak ise Komisyon, kimlik kartlarına belli bir kullanım süresi getirilmesi ya da kimlik kartlarının, kimlik sahibinin biyometrik verilerini içeren yeni kimlik kartlarıyla değiştirilmesini tavsiye etmektedir.

- ***Sahte belgeler ile ilgili bilgi, pasaport örnekleri ve vize formlarının AB ile karşılıklı değişimi ve belge güvenliğine ilişkin işbirliği;***

Hâlihazırda birçok AB Üye Devleti Komisyona, Türkiye tarafından kendilerine pasaport örneklerinin iletildiğini raporlamıştır. Ancak, hiçbir üye ülke, Türk yetkililerinden sınırda yakalanan sahte belgelere ilişkin bilgi alamamıştır. Bu nedenle, bu **kriterin neredeyse karşılandığı görüşündedir.**

Komisyon, Türk yetkili makamlarına tüm pasaport ve vize form örnekleri ile ilgili bilgileri düzenli bir şekilde AB üye ülkeleriyle paylaşmaları önerisinde bulunmaktadır.

Komisyon aynı zamanda Türk emniyet yetkililerinin ve Türkiye'de faaliyet gösteren seyahat acentelerinin tespit ettikleri sahte seyahat belgeleri ve vizeler ile ilgili AB üye ülkelerini düzenli bir şekilde bilgilendirmeleri önerisinde bulunmaktadır. Bu nedenle, Avrupa'ya seyahat eden yolcular için çıkış ve transit noktası haline gelen İstanbul Atatürk Havalimanına ayrıca önem verilmelidir.

Aynı zamanda, Türkiye ve AB üye ülkeleri emniyet yetkililerinin sahte seyahat belgelerini tespit etme kapasitelerinin geliştirilmesi için, Türk yetkili makamlarına AB Üye Devletleriyle ve Türkiye'deki AB Üye Devletlerine ait polis irtibat büroları ile karşılıklı yardım ve operasyonel işbirliği geliştirmeleri önerilmektedir.

- ***İlgili veri tabanlarının birleştirilmesi ve medeni hal veri tabanındaki taranmış verilerin doğrulanmasını da içeren, medeni hal ve vatandaş kayıt sürecinin bütünlüğünü ve güvenliğini sağlamak için önlemler alınması ve uygulanması;***

Yürürlükteki sistem bu kriterin yerine getirilmesi için yeterlidir. **Komisyon, bu kriterin karşılandığı görüşündedir.**

3. BLOK 2: GÖÇ YÖNETİMİ

3.1 Genel Değerlendirme

Türkiye sınırlarının kontrolü, uzunluğu, zorlu coğrafyası ve çevresel özellikleri sebebiyle, oldukça zordur. Son yıllarda sınırların kontrolü, Suriye ve Irak'taki mevcut durumdan ötürü daha fazla zorlaşmıştır. Dünyanın çeşitli bölgelerinden yasadışı göç dalgaların varış yeri ile transit noktası olan Türkiye, son zamanlarda eşi görülmemiş büyüklülükte mülteci akınına maruz kalmıştır; buna kendi ülkelerinden kaçan yaklaşık 1,5 milyon Suriyeli de dâhildir.

2013 yılında imzalanan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 11 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girmesi ile Türkiye'de kapsamlı bir göç yönetimi sistemi reformu başlamıştır. Yasa, göçmenler ve mülteciler ile ilgili yeni, bağımsız ve özerk bir otorite kurmuştur (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü).

Hukuki ve kurumsal olarak bakıldığında, söz konusu reform Türkiye'nin göç yönetimi ile ilgili AB ile uluslararası standartlarına ulaşmasına kolaylaştırmasının yanı sıra, Yol Haritasının yükümlülüklerini tamamlanmasında da önemli bir adımdır. Söz konusu yasa ve reforma ilişkin unsurlar uygulanmalıdır. Blok 2'nin kapsadığı diğer alanlarda da, özellikle sınır yönetimi ve vize politikası başta olmak üzere, benzer reformlara ihtiyaç vardır.

3.2 Göç yönetimi bloğu başlığı altındaki kriterlerine ilişkin detaylı yorumlar

3.2.1 Sınır yönetimi

- ***Ülkenin tüm sınırlarında, özellikle de AB üye ülkelerine komşu sınırlarda, Türkiye sınırlarını yasadışı olarak geçmek isteyen kişilerin engellenmesi için yeterli sınır kontrolleri ve sınır gözetimlerinin yapılması;***

Türk sınır birimleri tarafından tespit edilen ve Türk sınırlarını geçmiş olan yasadışı göçmenlerin sayısı nispeten yüksektir. Fakat sınır yönetimi ile ilgilenen Türk yetkili makamları, bu konuda önemli çaba sarf etmekte, bu kapsamda yeterli insan gücü, mali ve teknik kaynağı sağlamıştır.

Komisyon, Türkiye'nin **kriterin bir bölümünü karşıladığını düşünmektedir, ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir.**

Komisyon, mevcut aşamada, Türk yetkililerine bu alandaki performansların geliştirmeye devam etmesini talep etmekte, özellikle sınır birimlerinin reformlarla güçlendirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Komisyon'a göre, aşağıdaki önlemler, Türk yetkililerin kriterin karşılanması için önemli ilerleme kaydetmesine yardımcı olacaktır:

- Özellikle yasadışı göç baskısı ile sahte belgelerin kullanılma riskinin en çok olduğu bölgelere yönelik risk analizlerinin geliştirilmesi;
- Sınır kuvvetleri, sorumlu oldukları sınır bölgelerinde kaçakçılar ile etkin şekilde mücadele edebilmesi için daha esnek idari prosedürler oluşturmalıdır.
- Polis ile gümrük birimleri arasındaki işbirliği güçlendirilmelidir. Gümrük birimlerince bulunan araştırma araçları ve bilgi, kolluk kuvvetleri tarafından da kullanılmalıdır. Sınır kapıları, yeterli personel, yer ve imkânlar ile idare ve organize edilmelidir.
- Kara ve deniz sınırlarına yakın bölgelerin denetlenmesi için jandarma birimleri artırılmalıdır. Böylelikle, yasadışı göçmenlerin engellenmesinin olasılığı artacaktır. Bu, ülkenin doğu sınırları ile Yunanistan ile Bulgaristan sınırlarını geçmeye çalışan yasadışı göçmenlerin engellenmesini kolaylaştıracaktır.
- Dolandırıcılar tarafından kullanılan sahte seyahat belgelerin saptanmasında kolluk kuvvetleri daha fazla özen göstermelidir. Başta İstanbul Atatürk Havalimanı olmak üzere, bu Türkiye'nin tüm sınırları için geçerli olmalıdır. Uygulanan sadece seyahat belgelerinin sistematik olarak el konması ve kişilerin yargılanması ile sınırlı kalmamalı; ayrıca soruşturmaların açılıp oluşturulmuş olan suç örgütleri teşhis edilip tasfiye edilmelidir.
- Pasaport kontrolleri, Türk limanlarının uluslararası transit bölgelerinde bulunan yolcular için sistematik olmalıdır, özellikle AB'ye gidecek olan yolcular için.
- ICAO standartları ile uyumlu olmayan pasaportlara sahip kişilerin Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından geçişine dikkat edilmelidir.

- ***AB'nin dış sınırlardaki kişilerin dolaşımını düzenleyen yasal mevzuat kabul edilip fiilen uygulanmalı; aynı zamanda da sınır yetkilileri ve birimlerin işleyişi ile ilgili yasalar, 'Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetimi Stratejisinin yürütülmesine ilişkin Ulusal Eylem Planı' ile bağlantılı olup, 27 Mart 2006 tarihinde Türk yetkilileri tarafından onaylanan ve de AB Schengen Sınır Kodu ile AB Schengen Kataloğunda bulunan prensiplerin uygulamaları ile örtüşmesi;***

Komisyon, kriterin **karşılanmadığını düşünmektedir**, 'Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetiminin yürütülmesine ilişkin Ulusal Eylem Planı' çok kısıtlı bir şekilde uygulanmıştır ve en temel hükümlerinden biri henüz uygulanmamaktadır. Bu madde, sivil, özerk ve bağımsız bir sınır organizasyonunun kurulması ve bunun yanı sıra, tüm yükümlülüklerin ve kaynakların bu sınır yönetimine transfer edilmesini kapsamaktadır. Bu yükümlülükler, hâlihazırda ayrı ajanslar tarafından yerine getirilmektedir (Örneğin: gümrükler, polis, sahil güvenlik ile kara kuvvetleri).

Komisyon, Türk yetkili makamlara, yeni bir sınır organizasyonunun kurulmasına yönelik yasal mevzuatın oluşturulması için bir Eylem Planı hazırlamasını tavsiye etmektedir. Komisyon, bu kapsamda modern ve entegre bir sınır organizasyonunun kurulması için, farklı sınır yönetimi kurumları arasındaki ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirmesini tavsiye etmektedir. Özellikle Komisyon Türk yetkililerinden şunları talep etmektedir:

- Kara kuvvetlerinin, sınır idaresine ilişkin gözlem prosedürlerinin nasıl çalıştığını gözden geçirilmesi, böylece kara kuvvetlerinin sınır güvenliğindeki yetkilerinin sınırlandırılması noktasında kuralların/kanunların çelişmemesi için sınırları kontrolünde en az şekilde kural ve zorunluluklardan gelebilecek kısıtlamaların azaltılması;
    - Öteki ilgili sınır yönetimi kurumları ile yasa uygulayıcıları ile tam işbirliği;
    - Daha esnek devriye teknikleri geliştirilmesi;
    - Sınır ötesi mücadeleye ilişkin çalışmalara öncelik verecek şekilde çalışmaların organize edilmesi;

- Sınırlardan sorumlu kurumların kendi aralarında ve jandarma ile daha yakın işbirliğinde olmasını sağlayacak işbirliğinin kurulmasına yönelik tedbirler alınması. Bu tedbirlere aşağıdakiler eklenebilir:
    - Uyum içerisinde çalışabilecek iletişim aygıtlarının oluşturulması ve kullanılması;
    - İrtibat subaylarının takası, teknik kaynakların ve bilgilerin paylaşımı için göçmen irtibat görevlilerinin karşılıklı değişimi;

- Kurumların ilgili veri tabanlarına ortak erişim sağlanması yoluyla olağanüstü durumlarda, kurumların kendi uzmanlık alanlarında yetkili olabilecek şekilde çalışabilmesi;
- Ortak çalışma usulleri geliştirilmesi veya ortak gelişen sınır analizleri bazında ortak operasyonlar düzenlenmesi;
- İstatistikî verilerin paylaşımının sağlanması;
- Ortak öğretim programları geliştirilmesi;
- Çeşitli kurumların birimlerinden ortak bir şekilde ve doğrudan aralarında iletişime geçmeleri için gerekli prosedürlerin oluşturulması;
- Operasyonel düzeyde anlık istihbarat paylaşımının sağlanmasına ve operasyonlarda işbirliğinin ve koordinasyonun sağlanması ve kaynakların etkin şekilde kullanılabilmesine yönelik mekanizmaların kurulması;
- Entegre Sınır Yönetimi Koordinasyon Kurulu'nun sahip olduğu koordinasyon rolünün artırılması.

- ***Başta sınır komşusu AB üye ülkeleri olmak üzere, ülkenin bütün sınırlarında, sınır kontrol noktalarında, gerekli mali ve idari tedbirlerin alınabilmesi için iyi eğitimli güvenlik personelinin, verimli altyapının, araç ve bilişim malzemesinin sağlanması;***

Türk yetkilileri, sınır bölgelerinde; gerekli insan kaynağı, teknoloji ve altyapı unsurlarını sağlamaktadır. Ayrıca, personelin ve kullanılabilir aygıtların hazır tutulmasına yönelik çaba tam bir kararlılıkla yürütmektedirler. Örneğin, Türk kara sınırlarının gözetimini yapan karar kuvvetleri ile sahil güvenliğin profesyonelliği özellikle etkileyicidir. Polis güçlerinin de bir veri tabanı (POLNET) bulunmakla olup, sınırlararası yolcuların giriş ve çıkışları kayıt ve gözetim altına alınmaktadır.

Ancak Komisyon **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Komisyon aşağıdaki önlemlerin Türk yetkililerce alınmasını talep etmektedir:

- "Yeşil sınırların" gözetiminde, silâhaltına alınan askeri personelin kullanımı, yardımcı görevlerle sınırlı kalmalıdır. Bu da teknik gözetim cihazlarının kullanımının artırılmasını gerektirebilecektir (özellikle, araba yüklü radarlar, insansız hava araçlar, ile termal kameraların kullanılması ve merkezi bir gözetim veri tabanı).

- "Yeşil sınırlar" kapsamında konuşlandırılan personelin eğitimi, normal askeri eğitimden farklı olarak özellikle sınır idaresi konularına yoğunlaşmalıdır.
- Kara kuvvetlerinde sınır yönetiminden sorumlu profesyonel personelin rotasyonu, sadece sınır birimleri ile sınırlı kalmalıdır. Böylece uzmanlık, kültür ve metodolojinin sınır bölgesinde, görev sırasında geliştirilmesi sağlanacaktır. Fakat bu mümkün değilse, bu konuda uzmanlaşmak isteyenlere yönelik ödüllendirme sistemi oluşturulmalıdır. Bu durum polis için de geçerlidir; böylece sahte seyahat belgeleri daha kolay tespit edilmesini için uzmanlaşma gerçekleşmiş olacaktır.
- Sahillerdeki sınırların gözetimine yönelik entegre radar sistemleri geliştirilmelidir. Böylece gerçek zamanlı görsellere ulaşılabilecektir. Bu çabalar, hava gözetleme unsurları ile desteklenmelidir.

➢ ***Sınır idaresi ile ilgilenen personel ile birimler, gümrük hizmetleri ve diğer yasa uygulayıcıları arasında işbirliği ve bilgi paylaşımı geliştirilmeli; böylece istihbarat toplanma kapasitesinin artırılmalı; sınır yönetiminde insani ve teknik kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılarak, koordine bir şekilde hareket edilmesi;***

Komisyon, **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir**, Türk yetkililerince hâlihazırda alınmış önlemlerin sınır yönetim birimleri arasında belli oranda zayıf koordinasyonu sağlayabilmekte; koordinasyon yüksek düzeydeki yetkililerin istişaresi ile sınırlı kalmakla, çeşitli kurumların bütünleşmiş bir şekilde çalışmasını sağlayacak işleyen kurumsal mekanizmaları içermemektedir.

Bu kriteri yerine getirmek için, Türk yetkilileri daha önce tavsiye edilmiş önlemleri yerine getirmelidir. Böylece yasa uygulayıcıları ile kara kuvvetleri daha yakın işbirliğinde olup, bütünleşmiş bir sınır yönetiminin kurulmasını sağlayacaktır.

- ***Sınır idaresi ile ilgilenen sınır siperleri, gümrük ile diğer yetkililere yönelik yeni eğitim programları geliştirilmesi ve sınır yönetiminde yolsuzlukla mücadeleye ilişkin etik kuralların belirlenmesi;***

Komisyon, **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir**. Bu aşamada, Türk yetkilileri, kamu idaresi ile yasa uygulayıcılarının tüm mensupları tarafından kabul edilecek etik kodlar içeren düzenlemeler geliştirmiştir.

Ancak, Komisyon Türkiye'ye aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır:

- Sınır idaresi ile ilgilenen birimlerin farklı durumlarda nasıl davranacaklarına ilişkin genel etik kodun farklı versiyonlarını oluşturması; durumunu daha özel bir şekilde hitap edecek çeşitli genel etik kodların geliştirilmesi;
- Söz konusu versiyonların bilinirliğinin arıtılmasına yönelik eğitim modüllerinin geliştirilmesi;
- Kontrol mekanizmalarının kurulması.

- ***FRONTEX ile imzalanan Mutabakat Zaptını'nın etkin bir şekilde yerine getirilmesi, ortak işbirliği inisiyatifleri ile bilgi ve risk analizlerinin paylaşılması;***

Komisyon, **kriterin karşılandığını düşünmektedir**.

Türk yetkililerinden bu aşamada Mutabakat Zaptı'nın çerçevesinde Frontex ile kabul edilen 3 yıllık işbirliği gündemi çerçevesinde işbirliğine devam etmesi ve işbirliğinin güçlendirilmesi beklenmektedir.

- ***Sınır yönetimlerinin, uluslararası göç hukukuna uygun şekilde yapıldığının güvence altına alınması, bunun yanı sıra mülteci statüsüne kabul isteyen ve uluslararası korumaya ihtiyacı olan kişilerin fiili kabulü ve sınır dışı edilmeme prensibinin tam olarak uygulanması;***

Son yıllarda Türk yetkilileri, Suriye'nin yanı sıra başka ülkelerden de gelen 1 milyon'dan fazla mülteciyi kabul etmiş durumdadır. Bu kapsamda, herhangi bir sınır dışı olayı tespit edilmemiştir. Bunun sonucunda Komisyon, **kriterin karşılandığını düşünmektedir**.

- ***Başta komşu AB Üye Devletleri ile yeterli nitelikte işbirliğinin sağlanması, AB üye ülke sınırlarının yönetiminin güçlendirilmesi olmak üzere;***

Türk yetkilileri ile Yunan ve Bulgar yetkilileri arasında son dönemdeki sınır işbirliği ile ilgili önemli gelişmelerle birlikte Komisyon, **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir.**

Bu kriterin tam olarak karşılanması için Komisyon, Türk yetkililer tarafından aşağıdaki önlemlerin alınmasını talep etmektedir:

- Kara sınırlarında Yunan ile Bulgar yetkilileri ile işbirliğini güçlendirilmesi ve etkinleştirilmesi, bunun için Türk sınır birimlerini dâhil eden düzenli toplantılar ile güvenli iletişim kanallarını kurulması ve koordinasyon ile bilgi paylaşımı için istikrarlı ve merkezi bir mekanizma geliştirilmesi, özellikle "Capitan Andreevo" sınır kapısında üçlü kontak merkezinin kurulmasına yardımcı olunması.
- Ege bölgesinde Yunan yetkilileri ile operasyonel seviyede işbirliğinin geliştirilmesi, özellikle bilgi paylaşımı ile yasadışı göçü engelleyen bir işbirliğin oluşturulması, sadece iki sahil güvenlik merkezi arası resmi iletişim ile sınırlı kalmayıp, ulusal zeminde birimler arasında etkin paylaşımı kapsamak.
- Blok 1'de tavsiye edildiği üzere, Türk kolluk kuvvetlerinin, AB üye ülkelerindeki göçmen irtibat görevlileri ile bilgi paylaşımı ve işbirliğinin özellikle AB havaalanlarına Türkiye'den transit geçecek yolcularının olası belge sahteciliklerinin gözetlenmesi alanında geliştirilmesi.

3.2.2. Vize politikası

- ***Türkiye'deki konsolosluk ve sınır personeli için belge güvenliği eğitiminin sağlaması, Türk Vize Bilgi Sistemini geliştirmesi ve kullanılması;***

Sınır ve konsolosluk personelinin sahte belgeleri yakalama konusundaki eğitimine verilen önem ve bugüne kadar verilmiş olan vizelere ilişkin veri tabanının bulunması sebebiyle Komisyon, bu

kriterin sadece **bir bölümünün, karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Bununla beraber, Komisyonun Türk yetkililerine şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

- Sınır ve konsolosluk personeli için daha iyi eğitim programları geliştirmesi, özellikle Schengen ve OECD ülkelerinden gelen kişilerin pasaport ve vizelerini daha iyi tanımak için, aynı zamanda da yürürlüğe girecek olan yeni yüksek güvenlikli Türk vizelerini de kapsamalı;
- Vize konusunda mevcut veri tabanlarını tam entegre etmek için daha fazla çabanın gösterilmesi, böylelikle sınır idaresi veya yasadışı göç ile mücadele eden Türkiye'deki her yasa uygulayıcı kurumların hızlı bir şekilde Türkiye Cumhuriyeti topraklarına giriş yapmış veya yapmak isteyen bir yabancının Türk vizesinin veya seyahat belgelerin güvenliğinin daha hızlı bir şekilde incelenmesi.

➢ ***Özellikle AB için yüksek göç ve güvenlik riski oluşturan ve AB üyesi olmayan ülkelerin vatandaşlarına sınırda vize verme uygulamasının kaldırılması;***

Türk yetkilileri 89 ülkenin vatandaşı için sınırda vize uygulaması yapmakta olup ve bu ülkelerin birçoğu, AB için yasadışı göç potansiyeli bulunan ülkelerdir. Nisan 2014'te yürürlüğe girmiş olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Türkiye'nin sınır kapısında vize uygulamasının hukuki olasılığını ortadan kaldırmakta, böylece sınır vize sistemi uygulaması yakın zamanda tamamen yürürlükten kalkacaktır. Komisyon, **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**. Komisyon, Türk yetkililerinden bu değişikliklerin en yakın zamanda yerine getirilmesini talep etmektedir.

➢ ***Yüksek güvenlikli yeni Türk vize etiketlerinin kullanıma girmesi ve damga vizenin kullanımına son verilmesi;***

Türk yetkililerin damga vize uygulamasına devam etmelerine rağmen, yakın zamanda yürürlüğe girecek olan yüksek güvenlikli vize etiketlerine ilişkin teknik çalışmalar tamamlanmıştır.

Böylece, Komisyon **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Komisyon, Türk yetkililerinden damga vizenin kullanımına son verilmesini talep etmektedir. Yakın zaman içinde daha güvenli olan vize etiketlerinin kullanılmaya başlanması ve bunların kullanımının yaygınlaştırılması önerilmektedir.

- ***Havalimanı transit vize uygulamasına geçilmesi;***

Komisyon, **bu kriterin neredeyse karşılandığını düşünmektedir**. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Türk yetkililerine Türkiye'den transit geçiş yapmak isteyen yabancılardan seyahat öncesinde vize talep etmeleri konusunda hukuki dayanak sağlamaktadır.

Komisyon, Türk yetkili makamlarına yeni kanunun ilgili hükümlerini yerine getirmelerini tavsiye etmektedir.

- ***AB için yasadışı göç potansiyeli taşıyan ülkelerden gelen vatandaşların Türkiye Cumhuriyeti topraklarına girişlerinin daha sıkı kurallar ile değiştirilmesi ve böylece AB topraklarına yasadışı bir şekilde giriş yapmayı amaçlayan üçüncü ülke vatandaşlarının Türkiye sınırlarına girmeden engellenmesi;***

AB için, yasadışı göç potansiyeli taşıyan ülkelerin de içinde bulunduğu 89 ülkenin vatandaşları sınırda vize alarak Türkiye Cumhuriyeti topraklarına girebilmektedir. Türk yetkili makamları sınırda vize uygulamasını kaldırmak istediklerini dile getirmişlerdir.

Bu uygulama yürürlükten kaldırıldığı zaman, söz konusu ülke vatandaşları e-vize sistemine başvuru yolu ile kolaylıkla vize alabileceklerdir. Bu sistem 2013 yılında pilot uygulama olarak başlamış ve Nisan 2014'te yürürlüğe girmiştir ancak sistemin barındırdığı zayıflıklar zayıflıkları halen giderilememiştir.

E-vize sisteminin mevcut kurallarından yola çıkarak, e-vize sistemine başvuru imkânı herkese açık olmayacaktır. AB için yasadışı göç potansiyeli taşıyan ülkelerin vatandaşları, ancak OECD veya Schengen ülkelerinden geçerli vize ya da oturma iznine sahip oldukları takdirde e-vize sistemine başvuru yapabileceklerdir.

Bu bilgiler ışığında, Komisyon **bu kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Bu kriterin tam olarak karşılanması için, Komisyon Türk yetkililerine şunları önermektedir:

- AB için yasadışı göç potansiyeli taşıyan ülkelerden gelen vatandaşlar için sınırda vize alma uygulamasının yürürlükten kaldırılması;
- E-vize sistemine geçildiğinde, başvurular konusunda katı kurallar uygulanarak seçici bir tutumun sergilenmesi;
- E-vize sistemi ile veya vizesiz olarak Türkiye'ye giriş yapan kişilerin yakından takip edilmesi;
- Olası ihlallere karşı gereken önlemleri alınması.

Olası ihlallere karşı gereken önlemleri almaya yönelik Komisyon, Türk yetkili makamlarından aşağıdaki maddelere ilişkin düzenli olarak bilgi talep etmektedir.

- Bazı ülkelerin vatandaşlarına Türkiye tarafından verilen vize sayısı ve vize türü;
- Bazı ülkelerden gelen ve Türkiye'de yakalanmış yasadışı göçmenlerin sayısı ve vize türleri;
- Türk yetkilileri tarafından tespit edilen sahte OECD ve Schengen ülkeleri vizesi veya oturma izinlerinin sayısı ve vize türleri.

Türkiye'de veya AB-Türkiye sınırında yakalanan yasadışı göçmenlerin sayısında önemli bir artış tespit edilmesi halinde Komisyon, Türk yetkililerinden Türkiye'nin bu konuda aldığı ve almayı planladığı önlemler ile ilgili bilgi talep edecektir.

- ***Özellikle AB için yasadışı göç potansiyeli taşıyan ülkelerin vatandaşlarına ilişkin Türk vize politikası mevzuatının ve idari kapasitesinin, AB müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi;***

Daha önce belirtildiği üzere, Türk yetkilileri Schengen sistemi ile uyumlu olarak, sınırda vize uygulamasını yürürlükten kaldırıp yerine yüksek güvenlikli vize etiketi sistemi getirme kararını açıklamıştır. Sınırda vize uygulamasına son verilmesiyle birlikte, Türkiye'nin vize siyah listesi Schengen Alanı vize siyah listesi ile daha uyumlu hale gelecektir.

Bu reformlar henüz yürürlüğe girmemiştir.

Türk konsolosluk yetkilileri tarafından vize başvurusu yapan kişilere ilişkin yapılan incelemeler, AB Üye Devletlerinde yapılan incelemelerle kıyaslandığında oldukça sınırlıdır. Normal şartlarda vize başvurusu yapan kişiler gerekli kriterleri yerine getiriyorsa giriş izni verilir. Türk yetkili makamları ise, vize başvurusu yapan kişilerden tamamlayıcı ilave belgeler talep etmemektedir ve kapsamlı bir analizde bulunmamaktadır.

Komisyon bu **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir.**

Bu kriterin değerlendirmesinin bir üst seviyeye taşınması için, Komisyon ilgili reformların yürürlüğe koyulmasını tavsiye etmektedir. Aynı zamanda, Komisyon Schengen vize sistemi örnek alınarak konsolosluk yetkililerine eğitimler verilmesini ve vize verme şartlarının gözden geçirilmesini önermektedir. Türkiye'nin bu alanda kaydettiği ilerlemenin değerlendirilmesi için Komisyonun aşağıdaki konularda bilgilendirilmesi gerekmektedir:

- Vize başvurusu sırasında istenen belgelerin listesi dâhil olmak üzere vize başvuru prosedürlerine ilişkin konsolosluk ve sınır personeline verilen talimatlar ile ilgili bilgi;
- Kabul edilen veya reddedilen vize başvurularına ilişkin istatistikî bilgi.

Bunun yanı sıra Komisyon, Türkiye'nin mevcut vize siyah listesinin, Schengen Alanı tarafından kullanılan vize siyah listesi ile uyumlaştırma çalışmalarına devam edilmesini tavsiye etmektedir.

- ***Tüm AB Üye Devletlerin vatandaşlarına, Türkiye Cumhuriyeti topraklarına girişlerinde eşit davranılması;***

Komisyon, bu **kriterin karşılanmadığını düşünmektedir**. AB üye ülkesinden yalnızca 19'unun vatandaşları, Türkiye Cumhuriyeti topraklarına vizesiz giriş yapabilmektedir.

"Kıbrıs Cumhuriyeti"'nden müracaat edenlere yapılan *de facto* ayrımcılık endişe yaratmaktadır. "Kıbrıs Cumhuriyeti" vatandaşlarının Türk topraklarına seyahat etmeleri için E-vize sistemine başvuru yapmaları gerekmektedir. Ancak E-vize sistemi internet sitesinde "Kıbrıs Cumhuriyeti", "Güney Kıbrıs Rum Yönetimi" ifadesi ile anılmaktadır.

Komisyon, bu kriterin tam olarak karşılanması için bu ayrımcı muameleye son verilmesini tavsiye etmektedir.

3.2.3 Taşıyıcı firmaların yükümlülükleri

- ***Taşıyıcı firmaların yükümlülüklerine ilişkin mevzuatın onaylanması ve yürürlüğe girmesi;***

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda belirtildiği üzere Türkiye'de faaliyette bulunan taşıyıcı firmalar, Türk topraklarına giriş yapmaları reddedilen yolcuları başlangıç noktalarına götürmekle yükümlüdürler. Bu nedenle, Komisyon bu **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Bu sistemin güçlendirilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti topraklarına yapılan yasadışı girişleri önlemek için Komisyon, Türk yetkililerine bu yükümlülüğü ihlal eden taşıyıcılar için AB'deki ve uluslararası alandaki en iyi uygulamalar örnek alınarak bir yaptırım mekanizmasının kurulmasını önermektedir.

Bu sistemin güçlendirilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti topraklarına yapılan yasadışı girişleri önlemek için Komisyon, Türk yetkililerine bu yükümlülüğü ihlal eden taşıyıcılar için AB'deki ve uluslararası alandaki en iyi uygulamalar örnek alınarak bir yaptırım mekanizmasının kurulmasını önermektedir.

3.2.4 Uluslararası koruma

- ***AB müktesebatı ve 1951 tarihli mültecilere ilişkin Cenevre Konvansiyonu ile aynı Konvansiyonun 1967 tarihli protokolüne uygun olarak ulusal mevzuatın kabul edilmesi ve yürürlüğe girmesi; böylece herhangi bir coğrafi kısıtlama olmadan ve sınır dışı edilmeme prensibine uygun bir biçimde uluslararası korumaya ihtiyacı olan kişilerin iltica talebinin kabul edilmesi; Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Türkiye Cumhuriyeti topraklarında görevini kısıtlamalar olmadan yerine getirebilmesi;***

Komisyon, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun AB ve uluslararası standartları ile uyumlu olarak ulusal bir sığınma sisteminin ve koruma statülerinin kurulması hükmünü içermesiyle birlikte Türkiye'nin bu kriteri karşılamak için önemli bir adım attığı kanaatindedir.

Söz konusu kanun, Türkiye'nin 1951 tarihli Cenevre Konvansiyonu'na uyguladığı ve Türk yetkililerin uygulamaya devam etme kararı aldığı 'coğrafi kısıtlamayı' çok düşük bir seviyeye indirmektedir. Bu kısıtlama 'Avrupa'daki olaylar sonucu mülteci statüsüne girmiş insanların' durumuna ilişkin olarak Konvansiyonun Türkiye'deki uygulamasını sınırlandırmaktadır. Ancak, yeni kanun 'koşullu mülteciler' olarak tanımlanan ve bu 'coğrafi kısıtlama' kapsamında olmayan kişilere de Türk uluslararası koruma statüsüne erişim sağlamaktadır. 'Koşullu mülteci' statüsü bu 'coğrafi kısıtlama' ile tanınan statüden daha az yararlanıcı haklara sahip olsa da aradaki farklar çok büyük değildir. Kanun bu hükmün uygulanmasında takdir hakkı tanıdığında, aradaki farklar sembolik hale gelmektedir.

Ancak, bu kurallar yeni yürürlüğe girmiş oldukları için Komisyonun değerlendirme yapması tam anlamıyla mümkün olamamaktadır. Türkiye'deki sığınmacıların karşılaştıkları temel sorunlar yeni kanunda ele alınmamıştır; bu ancak ikincil mevzuatın hükümlerine bağlı olacaktır.

Bu bilgiler ışığında, Komisyon **bu kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Komisyon değerlendirmesini bir üst seviyeye taşıması için, Türk yetkililerin aşağıdakileri düzenlemeleri yapmalarını tavsiye etmektedir:

- Fiilen ve tam olarak yürürlüğe girmiş olan kanuna ilişkin gerekli tüm ikincil mevzuatın onaylanması;
- Kanunun tüm hükümlerinin ülke çapında fiilen ve tam olarak uygulanması.

İkincil mevzuatın onaylanmasına ilişkin ayrıca:

- Kanun yürürlüğe girdiğinde hâlihazırda Türkiye Cumhuriyeti topraklarında olan sığınmacıların uluslararası koruma statüsüne erişim sağlamalarına olanak sağlayan kanun hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.
- Kanun hükümleri ile 'geçici koruma' yararlanıcıların hak kazanmaları; ikincil mevzuatın kabul edilmesi; AB Geçici Koruma Direktifine uyumlu şekilde haklar verilmesi ve uluslararası koruma statüsüne erişime izin verilmesi gerekmektedir.

- 'Koşullu mülteciler' ve "coğrafi kısıtlama" altında olan mülteciler arasındaki eşitsizliklerin giderilmesi, her iki gruba da çalışma izni, sosyal yardım, ve entegre olma şansının verilmesi gerekmektedir.

➢ ***Sığınmacılar ile mültecilerin haklarının ve itibarlarının teslimi için yeterli altyapıların, insan kaynaklarının ve fonların sağlanması;***

Yetkililer tarafından, uluslararası korumadan faydalananlara ve müracaat etmiş olanlara Türkiye'de genellikle konut sağlamamaktadır. Öte yandan, Türk yetkilileri 220.000 Suriyeli mülteciye, mülteci kamplarında yüksek kaliteli barınma imkânı sunmaktadır. Komisyon **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Mevcut durumda Türk yetkililerinden, hâlihazırda Türkiye'de bulunan tüm sığınmacılara ve uluslararası korumadan faydalananlara konut sağlamasını beklemek gerçekçi değildir. Ancak, Komisyon Türk yetkililere aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır:

- Başka bir dairesi bulunmayan, Suriyeliler dışındaki müracaat eden mülteciler ile uluslararası korumadan faydalananlara yeterli sayıda barınma imkanı oluşturmak, en azından en zayıf durumdaki gruplara Kimsesizler Koşullar Direktifi ile Nitelikler Direktifi yargıları doğrultusunda konut sağlamak;
- Direktifi tarafından ortaya koyulan standartlar doğrultusunda, uluslararası koruma altındaki herkese ayrımcılık yapmadan yardım sağlamak ve eşit oranda konut hakkı sağlamak ve bu alanda politikaların üretilmesi, kurumların oluşturulması.

➢ ***Mülteci statüsünden sağlanan kişilerin, kendi kendini geçindirmeleri, kamusal hizmetlerine ulaşımları, sosyal haklardan yararlanmalarının ve Türk toplumu ile bütünleşecek şartların oluşturulması.***

Türkiye, kriterin karşılanmasına yönelik olarak Yabancılar ile Uluslararası Koruma Kanununun yürürlüğe girmesi ile önemli bir adım atmıştır. Kanun; korumadan faydalananların, eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalanmaları, iş gücü piyasasına ulaşımları, buna dâhil olmaları ve bu haklardan faydalanabilmeleri için mali destek sağlanması yönünde hükümler içermektedir.

Ancak, çeşitli nedenlerle, Türkiye'de her yerde ve herkes için bu hakların fiili ulaşımı henüz teminat altına alınamamıştır. Bu bilgiler ışığında, Komisyon **kriterin bir bölümünün karşılandığını düşünmektedir; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Komisyon, Türk yetkililerine aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır:

- Yeni yasada bahsedildiği üzere, "koşullu mülteciler" de dâhil olmak üzere, uluslararası korumadan faydalananların tümünün, kimlik belgelerine ilişkin haklar ve emek piyasasına ulaşım gibi toplumsal entegrasyonlarına ve niteliklerine destek sağlayacak hakları etkin ve sistematik bir şekilde kullanabilmelerinin sağlanması;
- Özellikle devletin sağladığı konutlarda yaşamayan ve sosyal olarak dışlanma tehlikesi yaşayan uluslararası korumadan faydalanmış kişilerin haklarının korunması için politikalar tasarlayıp yürürlüğe koyulması;
- Kanun kapsamında uluslararası korumadan faydalananların kamu hizmetlerine ulaşımları ve sosyal destek seçeneklerinden faydalanmalarının sağlanması ve gözetilmesi.

3.2.5. Yasadışı göç

- ***AB ve Avrupa Konseyi standartlarına uygun, yabancıların ve ailelerinin giriş, çıkış, kısa veya uzun dönem konaklamaları ile ilgili aynı zamanda Türkiye'ye yasal olmayan yollarla giriş yapan yabancılarla ilgili etkin göç yönetimini sağlamak için yasal düzenlemelerin yapılması ve uygulanması;***

Yakın zamanda yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu göz önüne alındığında, **Komisyon bu kriterin bir bölümünün karşılandığı ancak sağlanan ilerlemenin ilerisi için ümit vaat ettiği görüşündedir.**

Komisyonun bu değerlendirmeyi bir üst seviyeye taşıması için Türkiye'nin, yeni kanunun hükümlerinin tüm ülkede etkin ve kapsamlı bir şekilde uygulanması ve ikincil mevzuatın yürürlüğe girmesi gerekmektedir.

- ***Düzenli ve düzensiz göç haritalarının çıkarılması için yeni bir sistemin kurulması ve uygulamaya girmesi; göç yolları ile ilgili veri toplayıp analiz edecek birimlerin kurulması; ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde yasadışı göç akımlarının durumuna dair genel değerlendirmenin çıkarılması; risk analizi ve istihbarat uygulaması ile yasadışı göçün kaynak ülkelerinin tespit edilmesi;***

İçişleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün veri toplayıp, analiz etmesini içeren yeni görevi ve Türk yetkili makamlarının Frontex ile işbirliği ışığında **Komisyon bu kriterin bir bölümünün karşılandığı yönünde değerlendirme yapmıştır.**

Komisyon Türk yetkili makamlarına İçişleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne gerekli kaynakları sağlamalarını, aynı zamanda göç ile ilgili istatistikî verilerin toplanmasına ve analiz edilmesine en kısa zamanda başlamalarını önermektedir.

Komisyon aynı zamanda Türkiye'nin Frontex ile olan işbirliğine devam etmesini ve düzensiz göç kaynak ülkeleri ile ilgili risk analizi yapmaya başlamasını tavsiye etmektedir.

- ***Yasadışı göç akışını kolaylaştıran faktörlerin belirlenmesi ve organize veya kolaylaştırılmış yasadışı göç vakalarını soruşturma kapasitesinin geliştirilmesi;***

Bu kriterin **bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir.**

Komisyon, vize ve sığınma sisteminde yakın zamanda kabul edilen reformların uygulanmasını, biyometrik veri içermeyen pasaportların kullanımdan kaldırılmasını ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yasadışı göçmenlerin işgücü piyasasına katılımına ilişkin takip ve mücadele kapasitesinin geliştirilmesini tavsiye etmektedir.

Komisyonun bu değerlendirmeyi bir üst seviyeye taşıması için, Türk emniyet yetkililerinin yasadışı göçmenleri belirleme ve yakalama yöntemlerinin geliştirilmesi ve insan kaçakçılığı ile mücadele kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

- ***Türkiye ve AB üye ülkelerine olan yasadışı göç potansiyeli taşıyan kaynak ülkeleri ile geri kabul anlaşmalarının imzalanması ve bu anlaşmaların uygulamaya girmesi;***

Türkiye'nin taraf olduğu birçok geri kabul anlaşması olmasına rağmen bu anlaşmaların yalnızca bir kısmı önemli ölçüde yasadışı göç potansiyeli taşıyan yaşandığı kaynak ülkelerle imzalanmıştır. Türk yetkili makamları bu ülkelerle geri kabul anlaşması ile ilgili müzakerelerde bulunmuş ancak bu çabalar sonuç vermemiş; kimi durumlarda anlaşma imzalanmasına rağmen yetkili makamlar tarafından onaylanmamıştır. Türkiye kendisine komşu ülkelerden bazılarıyla geri kabul hükmü içeren sınır işbirliği anlaşmaları imzalamıştır; ancak bu anlaşmalar verimli bir şekilde uygulanmamaktadır. Bu nedenle, **Komisyon bu kriterin bir bölümünün karşılandığı görüşündedir.**

Komisyon Türk yetkili makamlarına aşağıda belirtilen konularda faaliyetlerini artırmasını tavsiye etmektedir:

- Günümüze kadar imzalanmış geri kabul anlaşmalarının yürürlüğe girmesi;
- Komşu ülkelerin bir kısmı ile olan ve geri kabul hükümleri içeren sınır işbirliği anlaşmalarının verimli bir şekilde uygulanması;
- Türkiye'ye olan yasadışı göç akımının en önemli kaynak ülkelerinin en azından bir kısmı ile geri kabul anlaşması müzakerelerinin başlatılması ve geri kabul anlaşmalarının imzalanması.

- ***Etkili bir göç yönetimi için yeterli finansal ve insan kaynağının sağlanması;***

Bu **kriter neredeyse karşılanmıştır.**

İleri düzeyde ilerleme sağlayabilmek için:

- İçişleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yapılanmasının tamamlanması;
- İçişleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne görevlerini yerine getirebilmesi için yeterli düzeyde kaynak ayrılması gerekmektedir.

- ***Türkiye topraklarında yasadışı olarak ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının düzenli bir şekilde sınırdışı edilmesi;***

Bu **kriter neredeyse karşılanmıştır.**

Komisyon, yasadışı göçmenlerin uyruklarını tespit etme ve söz konusu göçmenlerin uyruklarına dair yanlış bilgi vererek sınırdışı edilmeme girişimlerini önleme kapasitesinin artırılmasını önermektedir.

- ***Ülkesinden sürgün edilmiş yasadışı göçmenlerin gönüllü geri dönüşlerine ilişkin yasal düzenlemenin yapılması;***

Yabancılar ve Uluslararası Koruma kanununun hükümleri ve Türkiye'de gönüllü geri dönüşe ilişkin sınırlı sayıda pilot program göz önüne alındığında, Komisyon bu **kriterin bir bölümünün karşılandığı; ancak sağlanan ilerlemenin ilerisi için ümit vaat ettiği değerlendirmesinde bulunmuştur.**

Komisyonun bu değerlendirmeyi bir üst seviyeye taşıması için, Türkiye'nin:

- Düzensiz göçmenlerin gönüllü geri dönüşüne izin veren yasal düzenlemeyi yapması ve Komisyonu yasal düzenlemenin uygulamasına ilişkin bilgilendirmesi;
- Gönüllü geri dönüşlere ilişkin istatistikî verileri Komisyon'a sunması gerekmektedir.

- ***Yasadışı olarak Türkiye'de ikamet eden ya da Türkiye'den geçiş yapan üçüncü ülke vatandaşlarının sınırdışı edilmesinde yeterli altyapının sağlanması, görevli birimlerin güçlendirilmesi ve sınırdışı edilecek kişilere yasal, sosyal ve psikolojik tüm yardımların sağlanması;***

Bu **kriterin bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir.**

Bu kriterin tamamen karşılanabilmesi için, Komisyon geri kabul ve sınır dışı edilme sürecinde düzensiz göçmenleri ağırlayacak merkezler inşa edilmesini tavsiye etmektedir.

Komisyon aynı zamanda söz konusu kişilere yasal, sosyal ve psikolojik yardımın sağlanmasına ilişkin uzman kurumlarla çalışılmasını, iyi eğitim görmüş çalışanların bu alanda istihdamını ve yeterli miktarda finansal kaynak ayrılmasını tavsiye etmektedir.

4. BLOK 3: KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ

4.1. Genel Değerlendirme

Türkiye'de bu alandaki durum çeşitlilik ve bazı zamanlar çelişki göstermektedir.

Emniyet teşkilatı zengin kaynaklara sahip ve aktiftir. Çoğunlukla yetkin ve mesleğine kendisini adamış uzmanlardan oluşmaktadır ve suça karşı mücadelede yoğun gayret göstermektelerdir. Buna rağmen ülkede varlığını sürdüren, uluslarüstü şebekelerin parçası olan organize suç örgütlerinin tespitinde ve işlevlerine son verilmesi konusunda, beklentilerin altında sonuçlara ulaşılmaktadır.

Kolluk kuvvetleri ve yargı unsurları; AB üyesi ülkelerle, AB kurumları ve diğer uluslararası yapılarla sağlam bir işbirliği oluşturmaktadır. Yine de oluşturulan işbirliği, AB ve Türkiye tarafından beklenenin altında sonuçlar doğurmuştur. Zorluklar pek çok farklı etkene dayanmaktadır, bu etkenlerin arasında; AB ve Türk mevzuatlarındaki farklılıklar, tarafların kabul ettikleri farklı anlaşmalar ve tarafların çeşitli konulardaki yaklaşım farklılıkları yer almaktadır.

Pek çok vakada yetkili makamların hazırladıkları yasa tasarıları, hükümet tarafından uzun seneler bekletilmektedir, bu durumun sebebi Komisyon tarafından anlaşılmamaktadır.

Bu çerçevede, atılabilecek pek çok kayda değer adım, siyasi iradenin desteği de sağlandığı takdirde kolay ve çabuk ulaşılabilir durmaktadır.

4.2. Kamu düzeni ve güvenliği bloğundaki kriterlere ilişkin detaylı değerlendirmeler

4.2.1. Organize suç, terör ve yolsuzluklarla mücadele

- ***Organize suçla mücadele kapsamında Ulusal Strateji ve Eylem Planı dâhilindeki yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve söz konusu planın uygulanmasına yönelik yeterli insan ve finansman kaynağının temin edilmesi;***

Türkiye, organize suçla mücadeleye yönelik hatırı sayılır oranda finansman, teknik destek ve insan kaynağı sağlamaktadır. Türk emniyet güçleri tarafından 2013 yılından yayımlanan kaçakçılık ve organize suçla mücadele raporuna göre, kolluk güçleri bu alanda kayda değer sonuçlara ulaşmaktadır.

Buna rağmen Türkiye'deki suç örgütlerinin yapıları, eylemleri ve çalışma biçimleri gibi çeşitli konularda analizler ve Eylem Planı doğrultusunda uygulamaların nasıl değiştiğine yönelik bilgi, Komisyon'a sunulmamaktadır. Dolayısıyla Komisyon, kriterin **bir bölümünün karşılandığı** görüşündedir.

Komisyonun değerlendirmelerinin daha olumlu olabilmesi için, Türk yetkililerin şunları sağlaması tavsiye edilmektedir:

- Eylem Planı'nın uygulaya geçirilebilmesi için alınması gereken önlemlere dair bilgiler;
- Türkiye'de varlığını sürdüren organize suç örgüt şemalarına ve üyelerine ilişkin başta coğrafi ve ekonomik olmak üzere yapısal bilgiler ve yetkili mercilerin bu örgütlerle mücadele yöntemlerine ilişkin açıklamalar.

- ***Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Sözleşmesi'nin onaylanması ve İnsan ticareti ile mücadele alanındaki AB müktesebatı ve söz konusu Sözleşme'ye uyumlu yasal mevzuatın oluşturulması;***

Türk Ceza Kanunu ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, insan ticaretine karışan bireyler için adli süreçlerin yürütülmesine ve insan ticareti mağdurlarına destek sağlanmasına yönelik hükümler içermektedir. Öte yandan insan ticareti konusundan geniş kapsamlı bir yasal çerçeve henüz oluşturulmamış ve ilgili Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi imzalanmış olmasına rağmen, onaylanmamıştır.

Bu çerçevede Komisyon, bu kriterin **bir bölümünün karşılandığını** değerlendirmektedir.

Komisyon, Türk yetkililerine aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır:

- Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Sözleşmesi'nin onaylanması;
- İnsan ticareti ile mücadele alanındaki AB müktesebatına ve söz konusu Sözleşme'nin oluşturduğu standartlara uyumlu yasal mevzuatın oluşturulması.

- ***İnsan ticareti mağdurlarının itibarlarının ve haklarının teslim edilmesi ve korunması için gerekli altyapının, insan kaynağının ve bütçenin sağlanması ve topluma yeniden entegre olmalarına yönelik sosyal ve profesyonel desteğin sağlanması;***

Komisyon, kriterin **bir bölümünün karşılandığı** görüşündedir**.**

Komisyon'un Türk yetkililere tavsiyeleri şunlardır:

- Daha fazla sayıda sığınma evinin kurulması gibi adımlar aracılığı ile mağdurların kurtarılması için daha fazla desteğin sağlanması;
- İnsan ticaretine maruz kalmış kişilerin sosyal ve profesyonel gelişimlerini sağlamaları ve topluma yeniden entegre olmalarına katkıda bulunmak amacıyla çeşitli programların geliştirilmesi;
- Konuyla ilgili personele yeterli eğitimlerin verilmesi.

- ***Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konması ve Müsaderesi ile Terörün Finansmanı Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin (CETS 198) onaylanması ve yürürlüğe girmesi ve söz konusu Sözleşme'nin uygulanmasına yönelik ulusal mevzuatın düzeltilmesi; bununla birlikte Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin merkezi bir veri toplama sisteminin oluşturulmasına yönelik Mali Eylem Görev Gücü tavsiyelerinin öne sürdüğü yasal gerekliliklerin yerine getirilmesi;***

Türkiye'nin ilgili sözleşmeyi imzalamamış olmasına rağmen, terörün finansmanının önlenmesine yönelik ulusal yasal ve idari kapasite artırılmıştır. Bunun bir sonucu olarak Komisyon'a göre, Kriterin **bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir.**

Komisyon, Türk yetkililerine aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır:

- İlgili sözleşmenin onaylanması ve yürürlüğe girmesi;
- Sözleşmenin hükümleri ile uyumlu olacak şekilde yasal mevzuatta değişiklikler yapılması;
- Mahkeme kararı ile el koyulan suç gelirlerine ilişkin kayıtların toplanmasına yönelik merkezi bir yapının oluşturulması;

- Mali Eylem Görev Gücü tavsiyelerinin gerekliliklerin yerine getirilmesi.

Ayrıca yetkililere, bir Mal Varlığı Geri Kazanımı Kurumu kurulması da tavsiye edilmektedir.

- ***Sanal Suçlara ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin uygulanması ve ulusal mevzuatın söz konusu Sözleşmeye uyumlu hale getirilmesi;***

Türkiye yakın zamanda ilgili sözleşmeyi onaylamış olmasına rağmen, sözleşme daha uygulamaya geçirilmemiş ve bu doğrultuda emniyet teşkilatının kapasitesi artırılmamıştır, Komisyon'a göre kriterin **bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir.**

Komisyon; Sözleşme'nin uygulanması ve ulusal mevzuatın söz konusu Sözleşmeye uyumlu hale getirilmesini (özellikle 9'uncu, 16'ncı, 17'nci ve 18'inci maddeler çerçevesinde) tavsiye etmektedir.

- ***Uyuşturucu maddeye ve uyuşturucu madde bağımlılığına ilişkin Ulusal Eylem Planı'nın ve Ulusal Strateji'nin uygulanmaya devam edilmesi ve EMCDDA ile işbirliğinin daha fazla ilerletilmesi;***

Türkiye'deki yetkili makamların uyuşturucu ticareti ile mücadeleyi yolundan sürdürdüğü görülmektedir. Ek olarak, yetkililer EMCDDA ile birlikte çalışmakta ve Strateji ile Eylem Planı'nı uygulamaktadır.

İçişleri Bakanlığı tarafından 2013'te yayımlanan Uyuşturucu Raporu, Türkiye'deki uyuşturucu bağımlılığı ve ticaretine ve kolluk kuvvetlerinin önlemlerine ilişkin geniş kapsamlı bilgi sağlamaktadır. Buna rağmen Eylem Planı'nın uygulanmasına dair detaylı bilgi, Komisyona sağlanmamaktadır.

EMCDDA ile işbirliği anlaşması, Türkiye tarafından 29 Haziran 2012'de onaylanmış, fakat resmi belgenin Türk yetkililerce tevdi edilmemiş olması, anlaşmanın yürürlüğe girmesini engellemiştir.

Bu değerlendirmelerin ışığında, kriterin **bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir.**

Daha gelişmiş bir değerlendirmenin yapılabilmesi için Eylem Planına yönelik uygulamalara ilişkin detaylı bilginin Komisyon'a iletilmesi gerekmektedir.

Ayrıca Komisyon, Türk yetkililer tarafından yapılan yıllık raporlamaların kalitesinin artırılmaya devam etmesini ve EMCDDA ile işbirliği anlaşmasının uygulamaya sokulmasını tavsiye etmektedir.

- ***Yolsuzlukla mücadele Ulusal Stratejisi'nin, Eylem Planının ve GRECO tavsiyelerinin etkin bir şekilde uygulanması;***

Türk yetkililer tarafından sağlanan sınırlı bilginin ışığında, GRECO tavsiyelerinin sadece bir bölümünün gerekli şekilde dikkate alındığı ve Eylem Planı'nın öne sürdüğü tedbirlerin sadece bir kısmının uygulandığı için Komisyon, kriterin **bir bölümünün karşılandığını** değerlendirmektedir.

Komisyon'un Türk yetkililere tavsiyeleri şunlardır:

- Bütün GRECO tavsiyelerini takip edilmesi;
- Eylem Planı'nın öne sürdüğü uygulamaları hayata geçirilmesi;
- Bu iki tavsiyenin içerdiği tedbirlerin uygulandığına dair detaylı bilginin sağlanması.

Hâlihazırdaki Yolsuzluğa Karşı Strateji ve Eylem Planı'nın 2014'te sona erecek olmasından ötürü, Komisyon yeni bir Strateji ve Eylem Planı'nın oluşturulmasını tavsiye etmektedir.

Söz konusu belge şunları içermelidir:

- Tasarlanmış tedbirlerin uygulanmasına yönelik katı zaman sınırları;
- Bütçe tahsisi;
- Eylemlerden sorumlu kişi ve kurumlar;
- Başarı göstergeleri.

Sivil toplumun söz konusu belgelerin tasarlanma ve denetlenmesi süreçlerine dâhil olması büyük önem arz etmektedir. Öte yandan sürecin genelinde görev, belli oranda bağımsızlığa sahip bir kamu kuruluşuna veya çalışma grubuna verilmelidir.

4.2.2. Adli işbirliği

- ***Cezai meselelerde adli işbirliğine ilişkin uluslararası sözleşmelerin yürürlüğe koyulması ve onaylanması (Suçluların İadesine ilişkin Avrupa Sözleşmesi; Hükümlülerin Nakline ilişkin Avrupa Sözleşmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardıma ilişkin Avrupa Sözleşmesi ve ilgili Protokolleri);***

Türkiye bu alanda çok sayıda sözleşme ve protokolün tarafı olmakla birlikte yenilerini de imzalama eğilimindedir. Komisyon'un değerlendirmelerine göre **kriterin bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir.**

Komisyon, Türkiye'nin Suçluların İadesine ilişkin Avrupa Sözleşmesi; Hükümlülerin Nakline ilişkin Avrupa Sözleşmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardıma ilişkin Avrupa Sözleşmesi'ni ve ilgili Protokolleri imzalaması, onaylaması ve yürürlüğe koymasını tavsiye etmektedir.

- ***Adli ve cezai işlerde AB üye ülkelerindeki ve bölgedeki diğer ülkelerin ilgili birimleri ile işbirliğinin geliştirilmesine yönelik kapsamlı yasal düzenlemelerin oluşturulması;***

Türkiye, bu alanda geniş kapsamlı bir yasal mevzuat oluşturulmasına yönelik çalışmalara başlamıştır. Fakat böyle bir yasal mevzuat henüz hayata geçirilmemiştir. Bu değerlendirmenin ışığında; Kriterin **bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**

Bu kriterin karşılanması için Komisyon, geniş kapsamlı hukuki düzenlemelerin yapılmasını tavsiye etmektedir.

Komisyon buna ek olarak, ilgili birimlerin adli yardım taleplerine daha hızlı cevap verilebilmesi için gerekli teknik ve yasal altyapının sağlanmasını; ilgili birimlere gerekli eğitimlerin verilmesini tavsiye etmektedir.

- ***Eurojust ile ilişkilerin geliştirilmesi;***

Yetkili Türk makamları, Eurojust tarafından sunulan pek çok iş birliği fırsatını, taraflar arasında iyi ilişkileri geliştirmek için kullanmaktadır. Fakat bu alandaki ilişkilerin kapasitesi, veri güvenliği konusunda AB müktesebatı ile uyumlu ulusal mevzuatın eksikliği sebebi ile sınırlı kalmaktadır. Eurojust, kişisel ve gizli bilgileri, bazı davalarda sunamamaktadır.

Komisyon, kriterin **bir bölümünün karşılandığı** görüşündedir.

Komisyon, veri güvenliğine ilişkin yasal düzenlemelerin AB müktesebatı uyarınca hazırlanıp, onaylanarak yürürlüğe girmesini tavsiye etmektedir.

- ***Türkiye'nin 1996 ve 2007 Lahey Sözleşmelerine katılması ve 1980 Uluslararası Çocuk Kaçırmalarının Hukuki Veçhelerine dair Lahey Sözleşmesi'nin hükümlerini yürürlüğe koymaya devam etmesi;***

Türkiye, 1980 Lahey Sözleşmesi'ni uygulamaktadır ancak uygulamalar sıklıkla gecikmeye uğramaktadır. Türkiye 1996 ve 2007 Sözleşmelerine taraf olmamakla beraber bu alandaki benzer meseleleri farklı yorumlayan bazı sözleşmelere taraftır. Bu durumun sonucu olarak, kriterin **bir bölümü karşılanmıştır.**

Komisyon'un Türk yetkililere tavsiyeleri şunlardır:

- 1996 ve 2007 Lahey Sözleşmelerine taraf olunması;
- 1980 Lahey Sözleşmesi'nin uygulanmasındaki gecikmelerin önlenmesine yönelik etkin tedbirlerin alınması.

Bu son noktanın ışığında, daha hızlı ve kısa süreli adli kovuşturmaların gerçekleştirilmesi ve bu kovuşturmaların ihtisas mahkemelerince değerlendirilmesini sağlayacak şekilde usullerin geliştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Ayrıca, Lahey Sözleşmelerine yönelik işbirliğinin artırılabilmesi için, Türkiye tarafından Uluslararası Lahey Hâkimler Ağı'na bir hâkimin irtibat noktası olarak atanması tavsiye edilmektedir.

- ***Merkezi yönetimler arasında doğrudan iletişimin gerektiği olağanüstü durumlar da dâhil olmak üzere, bütün cezai meselelerde etkin adli işbirliğinin sağlanması;***

Bazı yapısal sınırlandırmalar sebebi ile olağanüstü durumlarda Türkiye'nin AB üyesi devletlere tam işbirliği sunması engellenmiştir. Aynı sebepten ötürü, AB vatandaşı suçlular da Türkiye'ye iade edilememektedir. Öte yandan uluslararası sözleşmeler ve hukukun temel ilkeleri ışığında vatandaş olmayanların iadesi konusunda ilkesel olarak AB üyesi devletlerle işbirliği yapabilmektedir.

Bu alandaki başka bir kısıtlama ise Türk yetkililerin; daha önce Türkiye'nin taleplerine olumsuz geri dönüşte bulunan bazı AB üyesi ülkelerin adli işbirliği taleplerine yönelik isteksizliğidir. Bu önemli kısıtlamaya rağmen, Türk yetkili makamları cezai meselelerde çoğu AB üyesi ülkeyle işbirliğine gitmekle beraber, sunulan işbirliğinin verimliliği her ülkeye göre farklılık göstermektedir.

Bu kapsamda Komisyon, kriterin **bir bölümünün karşılandığını** değerlendirmiştir.

Komisyon'un Türk yetkililere tavsiyeleri şunlardır:

- AB üyesi devletlerin yetkilileri tarafından cezai meselelerde talep edilen adli işbirliğine yönelik daha olumlu bir yaklaşım sergilenmesi; bu yönde iyi seviyede bilgi alışverişine gidilmesi;
- Türk ceza hukuku sisteminin iyileştirilmesi çalışmalarına devam edilmesi, böylelikle yargı bağımsızlığı ve usule ilişkin hukukun korunarak AB ve Avrupa standartlarıyla uyumun artması;
- AB topraklarında suç işleyip Türkiye'ye kaçan Türk vatandaşlarına yönelik adli kovuşturmanın gerçekleştirilebilmesi için AB üyesi ülkelerdeki yetkililere yardımda bulunulması;
- Yargıyı ilgilendiren meselelerde, tüm AB üye ülke birimleri ile adli işbirliğinin sağlanması; bu çerçevede, Kıbrıs Cumhuriyeti de dâhil olmak üzere kimi AB üye ülkelerine uygulanan ayrımcılığın sona erdirilmesi.

4.2.3. Adli kolluk işbirliği

- ***Karşılıklı bilgi ve istihbarat paylaşımı yolu ile özellikle sınır polislerinin, polis teşkilatının, gümrük memurlarının ve adli yetkililerin kurumlar arası etkin ve verimli işbirliği sağlaması için gerekli adımların atılması;***

Türk adli kolluk teşkilatları düzenli olarak kaynaklarını ve araçlarını paylaşmamakta ve ilgili birimler kendi istihbaratlarına ve veri tabanlarına erişime izin vermemektedir. Buna rağmen UYAP veri tabanı aracılığı ile yargı erkine bütün bağlantılı adli kovuşturmalara dair bilgiler sunulmaktadır, öte yandan veri paylaşımına yönelik bir protokol aracılığı ile polis ve gümrük unsurları arasındaki işbirliği artırılmıştır. Bütün bunların sonucu olarak kriter **neredeyse karşılanmıştır**.

Komisyon, kolluk kuvvetleri ve diğer kamu kurumları arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi ve özellikle de ortak tehdit değerlendirme ve müşterek operasyon kapasitelerinin artırılmasını tavsiye etmektedir.

- ***İkili ve çok taraflı operasyonel işbirliği anlaşmaları ile; yetkili emniyet teşkilatlarına tek seferlik bilgi sağlanması da dâhil çeşitli yollarla bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi;***

Türkiye'nin, Interpol gibi çeşitli uluslararası polis teşkilatlarına iştiraki ışığında ve çoğu AB üyesi devlet ile güvenlik anlaşmaları yapmış olması sebebiyle Komisyon, kriterin **neredeyse karşılanmış olduğunu** değerlendirmektedir.

Komisyon özellikle Interpol ile bağlantılı meselelerde, Kıbrıs Cumhuriyeti de dâhil bütün AB üyesi devletler ile işbirliğine gidilmesini tavsiye etmektedir.

- ***Kimlik ve seyahat belgesi sahtekârlığı gibi ciddi sınır ötesi suçlara karşı, teşkilatların operasyonel ve özel inceleme kalitelerinin ve kapasitelerinin daha verimli hale getirilmesi;***

Türkiye'deki yetkili birimlerin, bu alandaki kapasitelerine ilişkin olarak yeterince iyi donatıldığı görülmektedir. Komisyona göre bu kriter **karşılanmıştır.**

- ***Avronun sahteciliğe karşı korunmasına yönelik olarak OLAF ve Europol ile etkili işbirliğinin sağlanması;***

Türkiye'deki yetkili kuruluşlar, AB üyesi ülkelerle ve AB kurumları ile bu alanda etkin ve düzenli işbirliği sürdürmektedir. Komisyon'a göre bu kriter **karşılanmıştır**.

- ***MASAK'ın kapasitesinin artırılmasına yönelik çabalara devam edilmesi ve üye ülkelerin Mali İstihbarat Birimleri ile işbirliği oluşturulması;***

MASAK görece yeni bir kurumdur, fakat etkinlik alanının genişliği ve AB üye ülkelerin benzer kurumları ile hâlihazırda gerçekleştirdiği işbirliğinin ışığında Komisyon'a göre kriterin **bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir**.

Komisyon, MASAK soruşturmalarının nitel ve nicel kapasitesinin artırılmasına yönelik şu ek tedbirlerin alınmasını tavsiye etmektedir:

- Daha etkin ve başarılı soruşturmaların gerçekleştirilmesi maksadıyla; MASAK'ın şüpheli işlemlere ilişkin verileri toplama ve analiz etme kapasitesinin artırılması;
- Kara para aklama ile sonuçlanan şüpheli işlemlere ve bu alandaki mahkûmiyet kararlarına ilişkin istatistikî bilginin üretilmesi ve toplanması;
- MASAK'ın sistem, personel ve kaynak seviyesine ilişkin iç kaynak değerlendirmesine gidilmesi;
- Yüksek risk içeren finansal ürünlerin ve faaliyetlerin belirlenmesi ve tehlikenin azaltılması için ilgili düzenlenmiş sektörler ile birlikte çalışılması için bir ulusal risk değerlendirmesinin gerçekleştirilmesi. İlgili değerlendirme, yeni bir Kara Para ile Mücadele Eylem Planı için kullanılabilir.
- Kara para ve terörün finansmanı ile mücadele konularında AB üye ülke uygulamaları ile uyumun sağlanması için yönetsel süreçlerin incelenmesi;
- Kara Para ve Terörün Finansmanına karşı mücadele üzerine çalışan personelin yeterliliğini ölçebilen bir sistemin oluşturulması;

- Türkiye'deki yetkili emniyet birimlerinin müşterek eğitiminin sağlanması.

➢ ***Europol ile Stratejik Anlaşmanın uygulanması;***

Komisyon, bu kriterin **neredeyse karşılanmış olduğunu** değerlendirmektedir.

Bu stratejik anlaşma kapsamında Türk yetkililerin her türlü işbirliğini sürdürmeye devam etmesinin yanı sıra ayrıca, Komisyon Türk yetkilerine AB müktesebatına uyumlu veri korumayla ilişkin ulusan mevzuatın kabul edilip uygulanmasını tavsiye etmektedir.

➢ ***Europol ile Operasyonel İşbirliği Anlaşması'nın tam ve etkin şekilde uygulanmasının sağlanması;***

Bu kriter **karşılanmamıştır**.

Türkiye'nin Europol ile operasyonel bir anlaşmanın imzalanması doğrultusunda gelişme kaydetmesi için Komisyon, AB müktesebatına uygun bir ulusal veri koruma mevzuatının oluşturulması ve uygulanmasını tavsiye etmektedir.

4.2.4. Verilerin Korunması

➢ ***Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Kişisel verilerin korunmasına ilişkin 1981 Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve 181 numaralı ilgili Protokol gibi konuya ilişkin uluslararası sözleşmelerin onaylanması ve uygulanması;***

Komisyon, kriterin **karşılanmadığını** değerlendirmektedir.

Türkiye'nin ilgili sözleşmeyi ve ek protokolleri onaylaması ve uygulaması tavsiye edilmektedir.

➢ ***Kişisel verilerin korunmasına ilişkin, - özellikle yetkili kurumların bağımsızlığı gibi konularda - ulusal mevzuatın AB müktesebatına uyumlu şekilde çıkartılması ve uygulanması;***

Komisyon, kriterin **karşılanmadığı** görüşündedir.

Komisyon, ulusal mevzuatın AB müktesebatına uyumlu şekilde çıkartılmasını ve uygulanmasını tavsiye etmektedir.

5. BLOK 4: TEMEL HAKLAR

5.1. Genel değerlendirme

Vize serbestliğine yönelik gelişmeler göz önüne alındığı takdirde, Türkiye'nin bu Blok kapsamındaki alanlarda kayda değer adımlar attığı ve iyi düzeyde ilerleme kaydettiği ifade edilebilinir. Komisyon, Türkiye'yi bu alandaki çalışmaları ileri götürmek yönünde cesaretlendirmektedir.

5.2. Temel Haklar Bloğundaki Kriterlere İlişkin Detaylı Değerlendirmeler

5.2.1. Vatandaşların serbest dolaşımı

- ***Vatandaşların serbest dolaşımının; cinsiyet, ırk, etnik veya sosyal köken, kalıtsal özellik, dil, din, inanç veya herhangi başka bir fikir, bir azınlığa mensubiyet, engel, cinsel yönelimi veya ayrımcı nitelikteki başka bir sebepten ötürü sınırlamalara maruz kalmamasının garanti altına alınması. İhtiyaç halinde, gerekli tüm soruşturmaların yetine getirilmesi;***

Türkiye'de hareket özgürlüğü geniş anlamda güvence altına alınmakta dolayısı ile de bu özgürlüğün uygulanmasında herhangi bir engel görülmemektedir. Dolayısıyla, Komisyon bu kriterin **karşılandığını** görüşündedir.

5.2.2. Nüfus belgelerine ilişkin şartlar ve prosedür

- ***Türk vatandaşlığı edinimine ilişki şartlar ve koşularla ilgili bilginin sağlanması;***

Türkiye, vatandaşlık edinimine ilişkin şartlara ve prosedürlere yönelik yeterli bilgiyi sağlamaktadır. Bu sebepten ötürü **kriter karşılanmıştır**.

- ***Kişisel verinin değiştirilmesi konusunda bilgi sağlanması***

Türkiye, Kişisel verinin değiştirilmesi konusunda yeterli bilgiyi sağlamaktadır. Dolayısıyla Komisyon, kriterin **karşılandığını** kabul etmektedir.

- ***Kadınlar, çocuklar, engelliler, azınlıklar ve mülteciler ve diğer savunmasız gruplar da dâhil bütün vatandaşların, seyahat ve kimlik belgelerine tam ve etkin ulaşımının sağlanması.***

Türk yasaları, bütün vatandaşlara seyahat ve kimlik belgelerine ulaşımı sağlamaktadır. Bu sebepten ötürü Komisyon, kriterin **karşılandığını** kabul etmektedir.

- ***Türkiye'de ikamet eden mültecilerin ve vatandaşlığı olmayan kişilerin, nüfus belgelerine tam ve etkin erişimlerinin sağlanması.***

Komisyon, kriterin **neredeyse karşılandığını** kabul etmektedir.

Komisyon, Türk yetkililerin bütün uluslararası korumadan faydalanan kişiler ve adaylar için zamanında başvuru ve gerekli belgelere ulaşımın sağlanması yönünde çalışmalara devam etmesini tavsiye etmektedir.

- ***Türkiye'de ikamet etmek isteğindeki yabancıların başvuru koşullarına ilişkin bilgilere ulaşımının ve bu alandaki yasal mevzuatın herkese eşit ve şeffaf uygulanmasının sağlanması.***

Yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamındaki düzenlemeler ışığında, Komisyon **kriter karşılanmıştır.**

5.2.3. Vatandaşların hakları ve azınlıklara saygı ile koruma

- ***Eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşım ile birlikte nüfus belgelerine ve barınma imkânlarına erişim, istihdam ve sosyal hayata katılım konularında Roman kökenli vatandaşlara yönelik ötekileştirme, marjinalleştirme ve ayrımcılığa karşı politikalar üretilmesi ve uygulanması;***

Komisyon, kriterin **bir bölümünün karşılandığını** kabul etmektedir.

Komisyon, yetkili makamlara şunları tavsiye etmektedir:

- Roman kökenli vatandaşların entegrasyonuna yönelik 2011 AB Çerçevesi dikkate alınarak, Türkiye'de bulunan Roman kökenli vatandaşların durumunun iyileştirilmesine yönelik strateji ve ulusal eylem planının kabul edilmesi ve uygulanması ve Roman sivil toplum örgütlerinin sürece dâhil edilmesi;

- Söz konusu strateji ve eylem planının etkin yürütülmesinin koordinasyonundan sorumlu ilgili kamu kurumlarının oluşturulması ve gerekli kapasitenin sağlanması;

- Roman kökenli vatandaşların topluma entegrasyonuna ilişkin toplanan nitel ve nicel istatistikî verinin artırılması ve Roman kökenli vatandaşlara yönelik strateji ve eylem planının icrasına ilişkinin verilerin toplanması;

- Başta barınma olmak üzere, Roman kökenli vatandaşların sosyal haklardan tam olarak yararlanmasının sağlanması.

- Ayrımcılıkla mücadeleye ilişkin, Irk ve Etnik Kökene Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele Edilmesine yönelik AB müktesebatına uyumlu yasal mevzuatların kabul edilmesi.

- ***Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 ve 7 Numaralı Protokollerinin onaylanması;***

Türkiye'nin 4 ve 7 Numaralı Protokolleri imzalamış fakat onaylamamış olmasından ötürü Komisyon, kriterin **bir bölümünün karşılandığını** kabul etmektedir.

Komisyon, ilgili protokollerin onaylanması ve uygulanmasını tavsiye etmektedir. Türkiye bu doğrultuda iç hukukun ilgili protokol hükümleri ile uyumunu inceleyen bir çalışma gerçekleştirebilir.

- ***Organize suç ve terörizme ilişkin yasal çerçevenin; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, AİHM içtihatları, AB müktesebatı ve AB üyesi Devletlerdeki uygulamalarla uyumlu olacak şekilde gözden geçirilip düzenlenmesi ve mahkeme, kolluk kuvvetleri ve güvenlik güçlerinin uygulamalarının kişi güvenliği ve özgürlüğü, adil yargılanma hakkı; ifade, toplanma ve dernek kurma özgürlüğü ile uyumunun sağlanması.***

Komisyon, kriterin **bir bölümünün karşılandığı** görüşündedir.

Komisyon, yetkili makamlara şunları tavsiye etmektedir:

- AİHM İhlallerinin Önlenmesine ilişkin Ulusal Eylem Planı'nın uygulanmasına devam edilmesi ve gerekli insan ve finansman kaynağının sağlanması;
- Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruların teşvik edilmesi; Kamu Denetçiliği Kurumu ve Ulusal İnsan Hakları Kurumu'nun güçlendirilmesi için gerekli adımların atılması;
- Terörle Mücadele Yasası'nın AB standartlarında gözden geçirilmesine devam edilmesi ve bu süreçte, ilgili sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılması;
- Kolluk kuvvetleri ile hâkim ve savcıların; AİHS hükümlerini ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarını dikkate almasını sağlamaya yönelik olarak; bilinçlendirme, eğitim ve bağımsız denetim mekanizmalarının kurulmasının da dâhil olduğu gerekli bütün adımların atılması.

6. BLOK 5: DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN GERİ KABULÜ

6.1. Genel değerlendirme

Bu alandaki uygulamalara yönelik olarak yüklü miktarda çalışmanın gerçekleştirilmesi gerekmektedir. AB – Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın onaylanması ve geri kabul sürecinin yönetiminden sorumlu yeni bir yapının oluşturulması gibi olumlu adımlar hali hazırda atılmıştır.

Öte yandan, anlaşma yakın bir tarihte, 1 Ekim 2014'te yürürlüğe girmiş olduğu için, bu alandaki uygulamalara yönelik performansın değerlendirilmesine ilişkin veriler henüz toplanamamıştır. Ayrıca Anlaşmanın, "Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın yürürlüğe girmiş olmasına rağmen 3 yıl içerisinde başlayacak olması" temel hükmü sebebiyle, bu bloğa ilişkin geniş kapsamlı bir değerlendirme, o zamana kadar mümkün olmayacaktır. Bu bloğun diğer bir temel kriteri olan; AB üyesi ülkeler ile hâlihazırda geçerli geri kabul yükümlülüklerinin yerine getirilmesi konusunda ise tatmin edici ilerleme sağlanamamıştır.

6.2. Geri Kabul Bloğundaki Kriterlere İlişkin Detaylı Yorumlar

- ***Üye ülkeler ile hâlihazırda devam eden geri kabul yükümlülüklerinin tam ve etkin bir şekilde yerine getirilmesi;***

Yetkili makamların, Yunanistan ve Bulgaristan tarafından iletilen geri kabul taleplerini kabulündeki oranın düşük olması sebebi ile Komisyon, bu **kriterin karşılanmadığı görüşündedir.**

Komisyon, Türkiye'nin üye ülkelere yönelik bütün geri kabul yükümlülüklerini yerine getirmesini ve bu alanda yapılan çalışmalarda iyi seviyede işbirliği sağlamasını tavsiye etmektedir.

- ***21 Haziran 2012 tarihli AB – Türkiye Geri kabul Anlaşması'nın onaylanması;***

Geri Kabul Anlaşması'nın onaylanması ile birlikte bu kriter **karşılanmıştır**.

- ***Tüm üye ülkelerine ilişkin Geri kabul işlemlerinin düzgün bir şekilde çalışması yönündeki durumun eksiksiz bir şekilde kayıt altına alınabilmesi için, anlaşmanın bütün hükümlerinin tam ve etkin şekilde yerine getirilmesi;***

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın 1 Ekim 2014'te yürürlüğe girmiş olmasına rağmen bazı temel hükümlerin 3 yıl içerisinde başlayacak olması sebebiyle, bu kriter **karşılanmamıştır**.

- ***Bir üye ülkenin topraklarına giriş, konaklama, ikamet veya transit geçiş için gerekli şartları taşımayan Türk vatandaşlarının, üçüncü ülke vatandaşlarının veya vatandaşlığı olmayan kişilerin, hızlı ve etkin şekilde tanımlanması ve geri iadelerinin iş birliği dâhilinde sağlanması için gerekli iç hukuk düzenlemelerinin oluşturulması.***

Türkiye düzensiz göçmenlerin geri dönüşlerine ilişkin iç prosedürlere sahiptir ve bu düzenlemeler sorunsuzca uygulanmaktadır. Özellikle üçüncü ülke vatandaşı olan düzensiz göçmenlerin geri dönüş prosedürlerine ilişkin kanıtlar mevcut değildir. Bu nedenle, bu **kriterin bir bölümü karşılanmıştır.**

Komisyon bu kriterin karşılanması için, hızlandırılmış sınır prosedürlerinin sorunsuzca uygulanmasını da içeren iç prosedürlerin düzenlenmesini ve Komisyonun bu konuda sistemli bir şekilde bilgilendirilmesini tavsiye etmektedir.

Üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabul ve geri dönüşüne ilişkin süreci yöneten İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü personelinin istihdamına ve eğitimlerine devam edilmelidir. Aynı zamanda, Türk yetkili makamları söz konusu kurumun sorumluluklarını ve emniyet yetkilileri ile işbirliğinde bulunma yollarını açıkça ortaya koymalıdır.

- ***Geri kabul başvurularının belirlenen zaman içinde yapılmasını sağlamakla ve beklemede olan geri kabul başvurularının sayısını azaltmakla yükümlü yetkili makamların kapasitelerinin güçlendirilmesi;***

Türkiye ve AB arasındaki Geri Kabul Anlaşması yakın bir zamanda yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, bazı hükümlerin uygulanamazlığı *(non-applicability)* dolayısıyla anlaşmanın yürürlüğe girmesini takip eden üç yıl boyunca anlaşmanın yalnızca bir kısmı uygulanacaktır. Bu nedenlerden dolayı geri kabul başvurularının belirlenen zaman içinde tamamlanıp tamamlanmadığını değerlendirmek mümkün olmamaktadır. **Komisyon bu kriterin karşılanmadığı görüşündedir.**

- ***Geri kabul başvurularının uygulanmasının yurtiçi ve AB veri koruma standartları ile uyumlu olması;***

Türkiye henüz AB standartları ile uyumlu mevzuatı kabul etmediği için bu **kriter karşılanmamıştır.**

- Geri kabul ile ilgili istatistiklerin toplanması ve AB üye ülkeleri ve Avrupa Komisyonu ile sistemli bir şekilde paylaşılması;

- Türkiye ve AB arasında Geri Kabul Anlaşması uygulanmaya başlanmadığı için geri kabul ile ilgili istatistiklerin toplanması ve AB üye devletleri ve Avrupa Komisyonu ile sistemli bir şekilde paylaşılması konusunda değerlendirme yapmak mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, bu **kriter karşılanmamıştır.**

7. İSTATİSTİKLER

7.1. Genel değerlendirme

Yol haritasında Türkiye'nin risk profilindeki değişiklikleri izlemek için seçilmiş istatistiksel göstergeler, iki istisnayla, orta derecede pozitif bir eğilim göstermektedir. Bir istisna, halen zayıf olan, geri kabul kapsamındaki işbirliğiyle ilgilidir. Öteki istisna ise, Türkiye'den AB'ye sahte belge veya dolandırıcılık amaçlı seyahat belgeleri ile giriş yaptığı belirlenen kişilerin sayısındaki artıştır.

7.2 İstatistikler üzerine detaylı açıklamalar

- ***Türkiye'den başvuranlarda vize reddetme oranı;***

Türkiye'de vize reddetme oranı yavaş ama istikrarlı bir şekilde azalmaktadır.

- 2010 yılında, istenilen C tipi vizelerin %6,73'ü reddedildi (dünya genelinde AB'ye Üye Devletlerin Büyükelçiliklerindeki ortalama reddetme oranı olan %5,79'dan hafifçe daha yüksek).
- 2011 yılında, istenilen C tipi vizelerin %5,04'ü reddedildi (dünya genelinde AB'ye Üye Devletlerin Büyükelçiliklerindeki ortalama reddetme oranı olan %5,5'ten hafifçe daha düşük).
- 2012 yılında, istenilen C tipi vizelerin %4,51'i reddedildi (dünya genelinde AB'ye Üye Devletlerin Büyükelçiliklerindeki ortalama reddetme oranı olan %4,77'den hafifçe daha düşük).
- 2013 yılında, 780.846 adet C tipi vize istendi ve bunların 36.901 tanesi reddedildi; yani reddetme oranı %4,7'ydi (dünya genelinde AB'ye Üye Devletlerin Büyükelçiliklerindeki ortalama reddetme oranı olan %4,8'den hafifçe daha düşük).

Vize reddetme oranında bir azalma yaşanırken, Türkiye'de yapılan Schengen vizesi başvuruları artmaya devam etmiştir (2009 ile 2013 yılları arasında %61 oranında) ve 2013 yılında C tipi vizeler için yapılan başvuruşların sayısı 780.846'ya çıkmıştır.

- ***Türk vatandaşlarının ortak Schengen bölgesine girişlerinin reddedilme oranı;***

Schengen bölgesine girişleri reddedilen Türk vatandaşlarının sayısı, 2011 yılında 1889 iken, 2012 yılında 1763'e ve 2013 yılında 1715'e düşmüştür.

- ***Yasadışı bir şekilde Üye Devletlerin topraklarına giren ya da bu topraklarda kalan Türk vatandaşların sayısı;***

Üye Devletlerin topraklarına yasadışı bir şekilde girdiği tespit edilen Türk vatandaşlarının sayısı, 2011 yılında 700 iken 2012 yılında 416'ya ve 2013 yılında ise 317'ye düşmüştür.

Üye Devletlerin topraklarında yasadışı bir şekilde kaldığı tespit edilen Türk vatandaşlarının sayısı, 2011 yılında 7803 iken 2012 yılında 7220'ye ve 2013 yılında ise 6744'e düşmüştür.

Yukarıdaki durumların her ikisinde de pozitif bir eğilim görülmektedir.

- ***AB'ye Üye Devletlerde Türk vatandaşlarının yaptığı toplam iltica başvuruşu sayısı;***

2008 yılından beri, Türk vatandaşlarından gelen iltica başvuruşu sayısı azalmıştır. Başvuru sayısı 2008 yılında 7115 iken 2009 yılında 7030'a, 2010 yılında 6360'a, 2011 yılında 6505'e, 2012 yılında 6210'a ve 2013 yılında is 5625'e düşmüştür. Her ne kadar Türkiye gibi istikrarlı ve demokratik bir ülke için bu rakam halen yüksek görünse de, bu gereklilik için eğilim pozitiftir.

Ancak, olumlu iltica kararlarının oranı 2008 yılında %11 iken 2013 yılında %19,3'e yükselmiştir; bu durum, uluslararası korumaya ihtiyacı olduğu kabul edilen Türk vatandaşlarının sayısının arttığını göstermektedir.

- ***Üçüncü ülke vatandaşları için yapılan başvurular da dâhil olmak üzere, Üye Devletler tarafından Türkiye'ye yapılan ve Türkiye tarafından reddedilen geri kabul başvurularının sayısı;***

2011, 2012 ve 2013 yıllarında, AB'ye Üye Devletler tarafından Türkiye'ye geri gönderilen yasadışı göçmenlerin sayısı, sırasıyla, 2643, 2161 ve 1777'dir; bunlar arasında 1866, 1666 ve 1445'i Türk vatandaşlarıdır.

2011, 2012 ve 2013 yıllarında haklarında Yunan mercileri tarafından geri kabul talebinde bulunulan (çoğunluğu Türk vatandaşı olmayan) usulsüz göçmenlerin sayısı, sırasıyla, 18.758, 20.464 ve 3413'tür. Türk mercileri tarafından reddedilen ya da olumlu bir cevap verilmeyen taleplerin sayısı son derece yüksektir. Bu sayılar, 2011 yılında 17.206 (%91), 2012 yılında 19.641 (%96) ve 2013 yılında ise 3079'dir (%90).

- ***Doğrudan Türkiye topraklarından gelen ve AB'nin dış sınırlarını yasadışı bir şekilde geçmeye ya da AB'de yasadışı bir şekilde kalmaya çalıştığı tespit edilen üçüncü ülke vatandaşlarını sayısı***

Doğrudan Türkiye topraklarından AB'ye gelen üçüncü ülke vatandaşların sayısı, 2011 yılında 56.201, 2012 yılında 36.307 ve 2013 yılında ise 24.262'dir. Bu rakamlar oldukça yüksektir, ama azalma eğilimi göstermektedir.

- ***Doğrudan Türkiye topraklarından gelen, AB'ye ulaşan ya da AB'nin dış sınırlarını geçmeye çalışan ve yasadışı seyahat belgeleri taşıdıkları tespit edilen üçüncü ülke vatandaşlarını sayısı***

Doğrudan Türkiye topraklarından gelip herhangi bir AB Sınır geçiş noktasında yasadışı belgelere sahip olduğu tespit edilen insanların sayısı (Türkiye ve üçüncü ülke vatandaşları dâhil olmak üzere), 2011 yılında 629, 2012 yılında 927 ve 2013 yılında ise 1693'tür. Bu rakamlar yükselmektedir. Bu insanların büyük bir bölümü (2013 yılında, toplam sayının %84'ü) Türkiye'den uçakla gelmişlerdir.

- ***Türk güvenlik güçleri tarafından insan kaçakçılığı ve göçmenlerin kaçak şekilde sınırlardan geçirilmesi işini yapan suç örgütlerine karşı yürütülen operasyonların sayısı ve yakalanan insan tacirlerinin ve kaçakçıların sayısı***

Bu alanlarda Türk mercilerin toplam olarak ulaştıkları genel sonuçlar üzerine net rakamlara ulaşmak mümkün olmamıştır ve sadece farklı güvenlik birimlerinin ulaştıkları sonuçlar üzerine ayrı istatistiklere ulaşılmıştır. 2013 yılında Türk polisi tarafından yayımlanan Kaçakçılıkla ve Organize Suçlarla Mücadele Raporunda, 2012 ve 2013 yıllarında göçmen kaçakçılığıyla mücadele kapsamında sırasıyla 312 ve 335 operasyon ve insan ticaretiyle mücadele kapsamında sırasıyla 24 ve 17 operasyon düzenlendiği belirtilmektedir. Bu operasyonlar sonucunda, toplam olarak, sırasıyla, 1036 ve 918 göçmen kaçakçısı ve 140 ve 89 insan taciri hakkında yasal işlem yapılmıştır.

8. SONUÇ

Türkiye ve AB arasında vize serbestliği diyaloğu 16 Aralık 2013 tarihinde Avrupa Komisyonu'nun "Türkiye ile Vize Serbestliği Yol Haritası" belgesini yayımlaması ile başlamıştır.

Yol haritasının ilk yılındaki tartışmaların sonucu olan bu ilk rapor, Türkiye'nin AB ve AB üye ülkeleri ile yakın işbirliği içinde yasal ve idari birçok reformu yerine getirerek yol haritasının birçok kriterini sağladığını, dahası kriterlere ileri düzeyde uyum sağlayabilme kapasitesinin olduğunu göstermektedir. Ancak Türkiye'deki yasal ve idari durum ve AB ile işbirliği düzeyi, henüz Komisyonun Konsey'e ve AP'ye Türkiye'ye uygulanan Schengen vize şartlarının kaldırılması yönünde teklif sunmasına yeterli olacak düzeye gelmemiştir.

Bu rapor, reform ve işbirliğinin artırılması gereken alanları ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu alanda yapılması gereken reformlar tekrar özetlenecek olursa, Türkiye'de:

- Belge güvenliğine ilişkin olarak AB standartları ile uyumlu biyometrik veri içeren yeni pasaportların yürürlüğe girmesi ve aynı zamanda AB üye devletleri ile sahte seyahat belgelerinin yakalanmasına ilişkin bilgi paylaşımı ve işbirliği yapılması gerekmektedir.
- Göç yönetimine ilişkin olarak Yabancılar ve Uluslararası Koruma kanununun verimli ve kapsamlı bir şekilde uygulanması, bu alanda ikincil mevzuatın düzenlenmesi ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yapılanmasının tamamlanması gerekmektedir.
- Daha modern, verimli ve entegre bir sınır yönetim sisteminin kurulması, vize sisteminin güçlendirilmesi ve AB üye ülkeleriyle daha güçlü bir sınır işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir.
- 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geri Kabul Anlaşması'nın tam ve etkili bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Aynı zamanda, Türkiye ve AB üye ülkeleri arasındaki ikili geri kabul yükümlülüklerinin daha etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir.
- Kamu düzeni ve güvenliğine ilişkin olarak, uluslararası anlaşmalar imzalanmalı, onaylanmalı ve işbirliği temelinde yürürlüğe girmelidir. Aynı zamanda, ulusal mevzuat AB standartlarına uygun hale getirilmeli ve hukukun bağımsızlığını ve

etkinliğini korumak için hukuk sistemi reformuna devam edilmelidir. Böylelikle Türk emniyet yetkililerinin organize suçlarla mücadele kapasitesi artacaktır ve AB üye ülkeleriyle etkili bir şekilde polis ve hukuk işbirliği geliştirilebilecektir.

- Europol ve Eurojust ile ilişkileri geliştirmek için veri koruması alanında ilerleme olması gerekmektedir.
- Temel haklar alanında, terör ile mücadele mevzuatı gözden geçirilmeli ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uygun hale getirilmelidir.
- Roman kökenli vatandaşların durumuna ilişkin kapsamlı bir strateji ve eylem planı belirlenmeli ve uygulanmalıdır. Aynı zamanda ayrımcılıkla mücadele ve sosyal içermeyi kolaylaştıracak yasal düzenlemelerin de yapılması gerekmektedir.

Türkiye'nin söz konusu tüm reformları yerine getireceği ve işbirliğini geliştirip uygulamaya sokacağı konusunda Avrupa Komisyonu'nun güveni tamdır. Aynı zamanda Komisyon, Türkiye'ye kriterlerin sağlanmasına yönelik gelişmeler konusunda Komisyonu sistemli bir şekilde bilgilendirme çağrısında bulunmaktadır.

Komisyon bu alanlarda yapılacak tüm çalışmalara, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı kaynakları ile birlikte AB'nin finansal ve teknik tüm kaynaklarını sağlama konusunda kararlılığını sürdürmektedir.

Komisyon Türkiye'ye olan desteğini sadece işbirliği ve ortak yük paylaşımı *(burden-sharing)* amacından dolayı değil; yol haritasında belirtildiği gibi Türkiye ile vize serbestliğinin Türkiye'nin yasal ve idari olarak AB standartlarına daha çok yakınlaştıracak olmasından dolayı vermektedir.

Komisyon "Türkiye ile Vize Serbestliğine İlişkin Yol Haritası" kriterlerini ve bu raporda belirtilen eksiklikleri karşılama yolunda Türkiye'nin attığı adımları takip etmeye devam edecek ve gelecek 12 ay içinde ikinci bir rapor yayımlayacaktır.